

การพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วม : กรณีศึกษา
บ้านป่าข้าวหลาม ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
A SUSTAINABLE TOURISM MODEL DEVELOPED BY THE
COOPERATION OF A COMMUNITY: A CASE STUDY AT
BAN PA KHAO LARM VILLAGE, GUDE CHANG
SUBDISTRICT, MAE TANG DISTRICT,
CHIANG MAI PROVINCE

สายชล พฤษนันท์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น กลุ่มวิชาการท่องเที่ยว
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

พ.ศ. 2549

ก

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วม :
กรณีศึกษาบ้านป่าข้าวหลาม ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัย นายสายชล พุกขพันธ์

สาขา การวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น

กลุ่มวิชา การท่องเที่ยว

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูลิทธิ์ ชูชาติ

กรรมการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิริวันทน ชัยญาณะ

คณะกรรมการสอบ

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูลิทธิ์ ชูชาติ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิริวันทน ชัยญาณะ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประยุทธ์ วงศ์แปง)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประยุทธ์ วงศ์แปง)

วันที่.....เดือน..... พ.ศ. 2549

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

หัวข้อวิทยานิพนธ์ : การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยชุมชนมีส่วนร่วม :
กรณีศึกษาบ้านป่าข้าวหลาม ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัด
เชียงใหม่

ชื่อผู้วิจัย : นายสายชล พุกษนันท์

สาขา : การวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุสิทธิ์ ชูชาติ ประธานกรรมการ

: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริวันท์ ชัยญาณะ กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในหมู่บ้านป่าข้าวหลาม ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2547-2548 ในการศึกษาได้วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน โดยใช้ข้อมูลจากชาวบ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวและจัดสร้างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน

วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรวิจัย แล้วนำมาประกอบกับข้อมูลที่รวบรวมได้จากหมู่บ้าน ด้วยการสอบถาม สังเกตแบบมีส่วนร่วม สันทนากลุ่มและการบันทึกภาพ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เข้าไปในหมู่บ้านเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ ประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคทางการท่องเที่ยว เสนอเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ผลการศึกษาพบว่า จุดแข็งทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน คือ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ความสวยงามของลำน้ำแม่แตง และการท่องเที่ยวตามแก่งหินต่างๆ ที่มีความตื่นเต้นและสนุกสนาน และเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ประกอบกับความเงียบสงบของหมู่บ้าน การคงอยู่ของวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมและความมีไมตรีจิตของชาวบ้าน จุดอ่อนคือ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีบางอย่าง เช่น การแต่งกาย การสร้างบ้านเรือนที่ทันสมัย และสิ่งอำนวยความสะดวกบางอย่าง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงการนับ

ถือศาสนาจากความเชื่อดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ เป็นการนับถือศาสนาคริสต์ ประกอบกับการขาดความสามัคคีของชาวบ้าน ความไม่กระตือรือร้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวและการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว โอกาส คือ ปัจจุบันนักท่องเที่ยวให้ความสนใจการท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ศึกษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชนเผ่า รวมถึงการท่องเที่ยวแบบผจญภัยมากยิ่งขึ้น ประกอบกับการขยายตัวของการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่และภายในประเทศ รวมถึงรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวอีกด้วย อุปสรรค คือ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ไม่สนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวรวมทั้งขาดการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน

จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านป่าข้าวหลาม ทำให้กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของหมู่บ้านป่าข้าวหลามได้ดังนี้ คือ การร่วมฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิม พัฒนา ภูมิทัศน์ภายในหมู่บ้านให้สวยงาม การสร้างความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้านเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและร่วมรับผลประโยชน์อย่างยุติธรรมจากผู้ประกอบการท่องเที่ยว ทำการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง โดยความร่วมมือและประสานงานจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยต้องคำนึงถึงชุมชนเป็นสำคัญ

The Title : A Sustainable Tourism Model Developed by The Cooperation of a Community :A Case Study at Ban Pa Khao Larm Village, Gude Chang Subdistrict, Mae Tang District, Chiang Mai Province.

The Author : Mr. Saichon Pruksanunt

M.A. Degree Program : Community Research and Development

Thesis Advisors : Assistant Prof. Choosit Choochat Chairman
: Assistant Prof. Dr. Siriwan Chaiyana Member

ABSTRACT

The purposes of this research were to study a sustainable tourism model developed by the cooperation of a community. The case took place study at Ban Pa Khao Larm village ,Gude Chang subdistrict, Mae Tang district, Chiang Mai Province, during 2004 and 2005. This research used the SWOT technique to identify the strengths, weaknesses, opportunities and problems of tourism at the village by using data from the villagers, related government organizations and tourism interpreneurs in the field to form a sustainable tourism model.

This research was carried out by collecting qualitative data from the community, reviewing literature, investigation, indepth interviews, patial observation, employing a focus group and photographs. Moreover, during the field-data collection, the researcher stayed at the village to follow all events, study customs, traditions, rural culture, and rural wisdom to form a sustainable tourism model.

The result of the study revealed that the strong points of the village tour were the abundance of the natural resources, the forest, the Karen ethnic race, the beautiful attractions for tourists, the peace and serenity of the village, the conservation of the folk ways, and the hospitality of the villagers. On the other hand, the weak points were some changes in the way of life and certain traditions, for example, the costumes, more modern houses and modern accommodation facilities. More weak points included the conversion of religious belief from their original religions to Christianity, a lack of unity among the villagers, a lack of enthusiasm to

develop tourism, and, most of all, a lack of know how and understanding about tourism development. The opportunity was the fact that at the moment tourists were interested in natural tourism. They are more interested in studying the way of life and culture of ethnic groups with a little adventure. At the same time Chiang Mai province and domestic tourism are expanding and the government and concerned organizations are implementing the tourism promotion policy. However, the problems included the fact that tourism entrepreneurs did not ask for the cooperation of the local community, and the concerned organizations did not have the know how or understanding to develop tourism. Also, there was a lack of coordination among all concerned.

Analysis of the strong points, the weak points, the opportunities and the problems of tourism in Bann Pa Khao Lam village has led to the development of a model for sustainable tourism for Ban Pa Khao Lam village which included the restoration of old folk culture and tradition, the development of the village landscape and the building up of strong cooperation among the villagers for tourism development and receiving a fair share form tourism entrepreneurs. All concerned should pay serious attention through close coordination and cooperation in life focusing mainly on the community.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูสิทธิ์ ชูชาติ ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริวันทน ษ์ชัยฐานะ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูทธ วงศ์เป่ง ที่ได้ให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ มาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณผู้ใหญ่บ้านคุณมานะ คอหมูเฮ่ คุณกระสวย ตีลุ และชาวบ้านป่าข้าวหลาม ทุกคน พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอแม่แตง เจ้าหน้าที่พัฒนาการอำเภอแม่แตง เจ้าหน้าที่ป่าไม้ อำเภอแม่แตง นายกองค้ำการบริหารส่วนตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่และผู้ประกอบการนำเที่ยวที่ได้กรุณาให้ความร่วมมืออำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณพี่ๆ น้องๆ และขอบคุณเพื่อนๆ ทุกคนที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ และเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

สายชล พุกษนันท์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฅ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
ขอบเขตของการศึกษา.....	6
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพในการรองรับ.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	11
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	14
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	20
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	26
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	26
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	27
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	30
การตรวจสอบข้อมูล.....	30
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	31

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	32
	ภูมิหลังและบริบทของหมู่บ้าน.....	32
	การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT) ทางด้าน การท่องเที่ยวของหมู่บ้านป่าข้าวหลาม.....	35
	แนวทางการจัดการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน.....	42
	รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วม.....	44
5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	56
	สรุปผลการวิจัย.....	56
	อภิปรายผลการวิจัย.....	62
	ข้อเสนอแนะ.....	64
	ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	65
	บรรณานุกรม.....	66
	ประวัติผู้วิจัย.....	69
	ภาคผนวก.....	71
	ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	72
	ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่หมู่บ้านป่าข้าวหลาม.....	74
	ภาคผนวก ค การกำหนดกลยุทธ์ทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านป่าข้าวหลาม.....	77

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
4.1	สภาพป่าโดยรอบมีลักษณะเป็นป่าไม้เบญจพรรณ.....	33
4.2	สภาพเส้นทางถนนทางเข้าหมู่บ้านป่าข้าวหลาม.....	34
4.3	ต้นไม้ขนาดใหญ่แสดงถึงความสมบูรณ์ของธรรมชาติ.....	36
4.4	บริเวณจุดขึ้นแพขนักท่องเที่ยว ลำน้ำแม่แดง 1.....	37
4.5	บริเวณจุดขึ้นแพขนักท่องเที่ยว ลำน้ำแม่แดง 2.....	37
4.6	นักท่องเที่ยวต่างชาติชี้ข้างด้วยความสนุกสนาน.....	38
4.7	สภาพการเลี้ยวหมูของชาวบ้าน.....	40
4.8	สภาพการเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านป่าข้าวหลาม.....	45
4.9	นักท่องเที่ยวกำลังสนุกสนานในการล่องแพตามลำน้ำแม่แดง 1.....	45
4.10	นักท่องเที่ยวกำลังสนุกสนานในการล่องแพตามลำน้ำแม่แดง 2.....	46
4.11	นักท่องเที่ยวต่างชาติกำลังชี้ข้างท่องเที่ยวตามลำน้ำแม่แดง.....	46
4.12	ลักษณะการแต่งกายและวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยง.....	47
4.13	ชาวบ้านกำลังเย็บปักผ้าเพื่อใช้ในการแต่งกาย.....	48
4.14	ชาวบ้านกำลังตำข้าวด้วยเครื่องตำข้าวซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	48
4.15	แปลงปลูกผักของชาวบ้านเพื่อป้องกันสัตว์เลื้อยเข้าไปทำลาย.....	49
4.16	การแต่งกายของผู้หญิงชาวอาข่า.....	49
4.17	ผู้สูงอายุชาวอาข่า.....	50
4.18	นักท่องเที่ยวเดินป่าเพื่อชมธรรมชาติ.....	50
4.19	ปากทางเข้าหมู่บ้านป่าข้าวหลาม หมู่ที่ 7 ต.กี้ดช้าง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่.....	51
4.20	นักท่องเที่ยวกำลังเดินข้ามลำน้ำแม่แดงเพื่อเข้าไปยังหมู่บ้านป่าข้าวหลาม.....	51
4.21	นักท่องเที่ยวร่วมรับประทานอาหารท้องถิ่นกับชาวบ้าน.....	52
4.22	นักท่องเที่ยวชมการแสดงของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง.....	52
4.23	ลักษณะห้องพักของนักท่องเที่ยว.....	53
4.24	นักท่องเที่ยวชี้ข้างเพื่อเดินทางจากบ้านป่าข้าวหลามไปยังหมู่บ้านโป่งแงน.....	54
4.25	นักท่องเที่ยวล่องแพไม้ไผ่ตามแก่งต่างๆ	55

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หมู่บ้านป่าข้าวหลามเริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อประมาณ 40 ปีที่ผ่านมาเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าอุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง หมู่ที่ 7 ตำบลก๊กช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ (อำเภอแม่แตง ปี 2546:16) โดยมีครอบครัวของนายกระสาย ตีลุ เป็นครอบครัวแรกที่ย้ายเข้ามาตั้งบ้านเรือนอย่างถาวร ณ หมู่บ้านแห่งนี้ นายกระสาย ตีลุ เกิดที่อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอนและได้อพยพครอบครัวไปอยู่อำเภอแม่เฒ่า จังหวัดเชียงใหม่เป็นเวลา 7 ปี หลังจากนั้นก็ได้ย้ายมาอยู่ที่หมู่บ้านป่าข้าวหลาม อำเภอแม่แตง พร้อมกับภรรยาชื่อ นางอุกแก๊ะ ตีลุ พร้อมด้วยลูกสาวอีก 2 คน คือ นางหมื่อคือ แซะกา และนางวิมล ตีลุ เมื่อ ปี พ.ศ. 2508

แต่เดิมหมู่บ้านป่าข้าวหลามเป็นหมู่บ้านบริวารของหมู่บ้านสบก่าย หมู่ที่ 6 ตำบลก๊กช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2530 หน่วยงานการศึกษาออกโรงเรียน สังกัดศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอแม่แตง ร่วมกับกองกำกับการ 5 การฝึกพิเศษ ตำรวจตระเวนชายแดน ค่ายนเรศวรมหาราช อำเภอแม่แตง ได้เข้าไปก่อสร้างห้องเรียนชั่วคราวพร้อมทั้งส่งครูที่สังกัดการศึกษาออกโรงเรียนและครูตำรวจตระเวนชายแดน เข้าไปให้การศึกษาแก่คนในชุมชนแห่งนี้ (กระสาย ตีลุ, สัมภาษณ์ , 30 มกราคม 2547)

ต่อมาประชากรในหมู่บ้านป่าข้าวหลามได้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทางราชการฝ่ายปกครองของอำเภอแม่แตงจึงได้เสนอขอแบ่งแยกหมู่บ้านเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการบริหารงบประมาณและการสนับสนุนในด้านความจำเป็นพื้นฐาน โดยได้แยกออกมาเป็นหมู่บ้านที่ 7 ตำบลก๊กช้าง เมื่อ พ.ศ. 2534 ผู้ใหญ่บ้านคนแรกก็คือ นายกระสาย ตีลุ ต่อมาเมื่อนายกระสาย ตีลุ เกษียณอายุราชการเมื่อ พ.ศ. 2538 ได้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านคนใหม่ และผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งให้เป็นผู้ใหญ่บ้านคนใหม่คือ นายมานะ คอมูเฮ

บ้านป่าข้าวหลามเป็นหมู่บ้านหลักและมีหมู่บ้านบริวารอีกห้าหมู่บ้าน คือ หมู่บ้านแม่หมาโน หมู่บ้านปางไม้แดง หมู่บ้านแม่กอกซ้าย หมู่บ้านแม่กอกขวา หมู่บ้านปากกล้วย จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 113 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 520 คน และในจำนวนประชากรทั้งหมดนี้มีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 200 คน บ้านป่าข้าวหลามมีอาณาเขตติดต่อดังนี้ ทิศเหนือติดกับหมู่บ้านห้วยน้ำดัง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ติดหมู่บ้านสบถ้าย อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออกติดกับหมู่บ้านทุ่งยั้ง (หมู่บ้านบริวารของบ้านสบถ้าย) ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันตกติดหมู่บ้านแม่แสะ ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตงจังหวัดเชียงใหม่ มีทำเลที่เหมาะสมต่อการดำรงชีพในป่าเป็นอย่างดี กล่าวคือที่ตั้งของหมู่บ้านตั้งอยู่ริมลำน้ำแม่แตง มีน้ำตลอดทั้งปี ความอุดมสมบูรณ์ของป่าที่มีทั้งสัตว์ป่าและต้นไม้มีค่ายังเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของชุมชน พื้นที่บางส่วนได้ถูกชาวบ้านบุกเบิกแผ้วถางพื้นที่บางส่วนให้เป็นนาปลูกข้าวในฤดูฝนเพื่อเก็บสะสมข้าวเปลือกไว้เป็นเสบียงอันสำคัญตลอดฤดูกาล (อำเภอแม่แตง, 2546 : 8)

สำหรับเส้นทางที่ชาวบ้านในชุมชนใช้ติดต่อกับสังคมภายนอกในอดีตนั้นมีอยู่ด้วยกันสองเส้นทางคือ ทางเดินเท้าหรือม้าต่าง และการล่องแพไม้ไผ่ เมื่อมีโรงเรียนเกิดขึ้นในหมู่บ้านการส่งกำลังบำรุงของทางราชการต้องใช้เฮลิคอปเตอร์จึงเป็นการเพิ่มเส้นทางที่ใช้ติดต่อกับโลกภายนอกของชุมชนนี้ขึ้นมาอีกเส้นทางหนึ่ง แต่ก็จะใช้เมื่อมีความจำเป็นจริงๆ หรือมีความจำเป็นเร่งด่วนเท่านั้น เมื่อทางราชการได้ทำการก่อสร้างและขยายโรงเรียนดังกล่าวเพื่อรองรับเยาวชนจากหมู่บ้านบริวาร จึงได้มีการเยี่ยมชมเรียนจากข้าราชการส่วนต่างๆ และภาคเอกชนที่มีความประสงค์ให้การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส อำเภอแม่แตงได้จัดสรรงบประมาณเพื่อการปรับปรุงเส้นทางเดินเท้าหรือเส้นทางม้าต่าง โดยการจ้างแรงงานคนในหมู่บ้านช่วยกันถากถางเพื่อให้รถจักรยานยนต์สามารถเข้าถึงหมู่บ้านได้ และได้รับงบประมาณเพื่อการบำรุงรักษาตลอดมา เมื่อ พ.ศ. 2541 ได้ขยายเป็นเส้นทางที่รถยนต์สามารถเข้าไปถึงหมู่บ้านได้ แต่ยังคงมีสภาพเป็นถนนดินอยู่จนกระทั่งปัจจุบัน ทำให้เส้นทางรถยนต์สามารถใช้ได้ดีเฉพาะฤดูแล้งเท่านั้น ส่วนฤดูฝนยังคงใช้ได้เป็นบางช่วงสำหรับเส้นทางดั้งเดิมคือการล่องแพ ลงมาตามลำน้ำแม่แตงชาวบ้านในชุมชนก็ยังคงใช้ร่วมกับการใช้เส้นทางรถยนต์อยู่บ้าง

จากการที่ชุมชนหมู่บ้านป่าข้าวหลามเป็นชุมชนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่เคยมีวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย รักสงบ มีวัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อแบบดั้งเดิมเป็นของตนเองและมีทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งดึงดูดใจของบุคคลภายนอกที่มีความนิยมการท่องเที่ยวทั้งชาวไทยที่เป็นคนในพื้นที่และจากท้องถิ่นอื่นทั่วไปรวมทั้งชาวต่างประเทศที่นิยมการใช้ชีวิตผจญภัยนอกบ้าน(Out Door Life) ต่างก็เดินทางเข้ามาสัมผัสกับวิถีชีวิตในชนบทของชุมชนแห่งนี้ และเมื่อบุคคลเหล่านั้นกลับออกไป ก็ได้นำเรื่องราวความน่าสนใจของ หมู่บ้านดังกล่าวไปบอกต่อๆ กัน ด้วยเสน่ห์ดังกล่าวทำ

ให้ผู้ที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวประเภทผจญภัยมองเห็นแนวทางการทำธุรกิจ และเส้นทางเดินป่าเพื่อเข้ามาสัมผัสวิถีชีวิตชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ณ หมู่บ้านป่าข้าวหลามและได้กำหนดขึ้นเป็นรายการท่องเที่ยวที่สำคัญเพื่อให้บริการทางธุรกิจท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ กิจกรรมที่บริษัทจัดนำเที่ยวในปี พ.ศ.2530 จัดให้กับนักท่องเที่ยวก็ไม่ได้แตกต่างจากกิจกรรมที่จัดกันอยู่ในปัจจุบันมากนัก คือเดินป่าเข้ามาค้างคืนกับชาวบ้าน ชี่ช้างในหมู่บ้านหรือรอบๆ หมู่บ้าน ซึ่งในอดีตชุมชนแห่งนี้ก็มีช้างไว้ใช้งาน จากนั้นก็ล่องแพมาขึ้นที่หมู่บ้านสบก่าย แล้วเดินทางกลับสู่ที่พักต่อไป ซึ่งต่อมาเป็นที่นิยมของธุรกิจนำเที่ยวแบบผจญภัยเป็นอย่างมากจึงมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างมากมาย (กาบือ ,สัมภาษณ์,15 ธันวาคม 2546)

การที่หมู่บ้านดังกล่าวได้มีโอกาสสัมผัสกับบุคคลภายนอกที่เดินทางเข้าไปในชุมชนทั้งคนไทยและชาวต่างชาติดังกล่าว ประกอบกับการมีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกสบายขึ้น การเดินทางไปมาหาสู่กับสังคมภายนอกทำได้ง่ายขึ้นทำให้คนในชุมชนได้รับอารยธรรมของสังคมภายนอกเข้ามาในหมู่บ้านโดยปริยายและไม่ได้มีการเตรียมความพร้อมสำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นในอนาคต อีกทั้งผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวทั้งหลายที่นำนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนดังกล่าวมิได้มีจิตสำนึกที่จะรักษาสภาพเดิมไว้เพื่อความยั่งยืนในอนาคต ต่างคนต่างก็พยายาม ตักตวงเอาแต่ผลประโยชน์จากบริบทของชุมชนดังกล่าวเป็นผลให้เกิดปัญหากระทบกับสิ่งแวดล้อมทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม เช่นในปี พ.ศ. 2537 ไม้ไผ่จากป่าไม้ในบริเวณนั้นถูกตัดเอามาทำแพเป็นจำนวนมากเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่ล่องไหลกันเข้าไปในหมู่บ้านจนทำให้ลำน้ำแม่แดงบริเวณหมู่บ้านสบก่าย ซึ่งเป็นจุดสิ้นสุดของการล่องแพมีปริมาณของแพไม้ไผ่ที่ถูกปล่อยทิ้งไว้ อัดแน่นกลายเป็นเขื่อนขยะกีดขวางทางน้ำ ซึ่งนอกจากจะเป็นการทำลายป่าแล้วยังเป็นการสร้างมลภาวะแก่ระบบนิเวศน์อย่างรุนแรงอีกด้วย นอกจากนี้ผลกระทบในทางลบของสังคมที่เกิดแก่ชุมชนก็ดูจะมีความชัดเจนมากขึ้น โดยพิจารณาจากสภาพความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้านที่เกิดการพัฒนาโดยการยอมรับวัฒนธรรมจากภายนอกทั้งด้านรูปธรรมและนามธรรมมากขึ้นและส่งผลให้วิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป

อย่างไรก็ดีวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวบ้านป่าข้าวหลามที่หลงเหลืออยู่ก็ยังคงเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี มีผลให้เกิดการไหลเข้าและมีการหมุนเวียนของเงินตราในหมู่บ้าน รวมทั้งเป็นการกระจายรายได้ไปสู่ทุกครัวเรือนในชุมชนบ้านป่าข้าวหลาม แต่ต่อมาภายหลังสิ่งดึงดูดใจเหล่านั้นเสื่อมสภาพไปนักท่องเที่ยวก็ห่างหายไป การหมุนเวียนของเงินตราในชุมชนเริ่มลดลง ปัจจุบันผู้คนในชุมชนเริ่มเห็นความสำคัญของนักท่องเที่ยวและได้บอกกล่าวหรือขอร้องให้บุคคลผู้เกี่ยวข้องช่วยนำนักท่องเที่ยวกลับเข้ามาในหมู่บ้านอีกครั้งหนึ่งโดยไม่ทราบถึงสาเหตุสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวไม่เข้ามาในหมู่บ้านเหมือนเช่นเคยในอดีต มิหนำซ้ำยังมีการเลียนแบบการดำรงชีพ

เช่นเดียวกับคนในเมืองด้วยการเลิกสวมใส่เสื้อผ้าประจำเผ่าแต่สวมใส่เสื้อผ้าตามแฟชั่นของคนในสังคมเมืองอีกด้วย

ปัญหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในหมู่บ้านป่าข้าวหลามยังมีอีกหลายกรณี เช่น เรื่องการขาดความรับผิดชอบ (Responsibility) ของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว การขาดความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Environment Friendly) การไม่สนใจผลกระทบที่เกิดขึ้น (Minimum Impact) การขาดทางเลือกของชุมชน (Alternative) เนื่องจากผู้ประกอบการท่องเที่ยวร่วมมือกันกดราคาค่าบริการที่พักและอาหาร การขาดจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด (Economy)

หมู่บ้านป่าข้าวหลามเป็นชุมชนหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากสำหรับการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาธรรมชาติ (Natural Tourism) การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure Tourism) หรือการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาวิถีชีวิตของชนเผ่า (Ethnic Tourism) เนื่องจากทำเลที่ตั้งมีความเหมาะสมและสอดคล้องเป็นอย่างยิ่งสำหรับการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวดังกล่าว เช่น ความสมบูรณ์ของป่าไม้ที่เป็นลักษณะของป่าฝน มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง ความเหมาะสมของระดับน้ำในลำน้ำแม่แตงที่เหมาะสมแก่การล่องแพ รวมทั้งลักษณะพิเศษของเส้นทางล่องแพที่เปียกพร้อมไปด้วยบรรยากาศของความร่มรื่นภายใต้ร่มเงาของต้นไม้เขียวใหญ่หนาแน่น ทั้งดอกไม้ป่าที่ขึ้นอยู่สองฝั่งของลำน้ำแม่แตง ซึ่งไม่เพียงแต่สร้างความแปลกตาตื่นใจแก่นักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านวิชาการและการดำรงชีพของมนุษย์ อีกด้วย อีกทั้งเกาะแก่งที่มีอยู่ช่วยเพิ่มความตื่นเต้นในการท่องเที่ยวผจญภัยซึ่งมีความปลอดภัยสูงตลอดระยะเวลาของการล่องแพ

สำหรับหลักการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้นทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมกันฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมให้มีสภาพเหมือนเดิมสำหรับลูกหลานในอนาคตมิให้ถูกทำลายลงในระยะเวลาอันสั้นเพราะเป็นทรัพย์สินที่มีคุณค่ายิ่งต่อการท่องเที่ยว ชุมชน และแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งนักท่องเที่ยวต้องได้ประโยชน์อย่างเสมอภาคกัน การจัดการท่องเที่ยวต้องไม่ทำลายทรัพยากรไม่ก่อให้เกิดผลเสียในอนาคตหรือส่งผลกระทบต่อการทำลายสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับได้ของแหล่งท่องเที่ยว 3 ประการคือ 1) ศักยภาพในการรองรับทางด้านสังคม (Social Carrying Capacity) 2) ศักยภาพในการรองรับทางชีวภาพ (Biological Carrying Capacity) 3) ศักยภาพในการรองรับทางระบบนิเวศน์ (Ecological Carrying Capacity) ดังนั้นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องคำนึงถึง ปริมาณของนักท่องเที่ยว ช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวรวมทั้งประเภทหรือลักษณะของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในการท่องเที่ยวความสอดคล้องกลมกลืนที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวต้องเกิดจากความต้องการของนักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่น และสถานที่ท่องเที่ยว การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงใดต้องไม่ขัดแย้งกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

องค์กรต่างๆ ที่มีส่วนได้เสียกับการท่องเที่ยวต้องยอมรับในหลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และต้องให้ความร่วมมือกัน รวมทั้งจะต้องปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อให้เกิดผลอย่างจริงจัง

การสรรหาวิธีการหรือกลยุทธ์ให้ชุมชนได้เป็นผู้มีส่วนร่วมกันคิดและร่วมกันทำด้วยความสมัครใจ ซึ่งถือเป็นปัจจัยหนึ่งของรูปแบบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นอกจากนั้นหน่วยงานและองค์กรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องก็ถือเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้การพัฒนาดังกล่าวเกิดผลสำเร็จได้ง่ายขึ้น ด้วยการสนับสนุนทั้งในด้าน งบประมาณและการนำชาวบ้านหรือชุมชนไปในทิศทางที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน แต่หากหน่วยงานและองค์กรท้องถิ่นผู้มีส่วนได้เสียเหล่านั้นยังไม่เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งกับหลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนก็อาจจะทำให้การพัฒนาทำได้ยากยิ่งขึ้นเช่นกันและสำหรับความสำคัญที่ดีและถูกต้องของผู้ประกอบการ ธุรกิจท่องเที่ยวก็มีความสำคัญสำหรับการฟื้นฟูและการพัฒนาดังกล่าว

การจัดกิจกรรมเพื่อที่จะให้เกิดความเหมาะสมความสอดคล้องและความเสมอภาค จนกระทั่งทำให้ผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมดได้เห็นถึงความสำคัญและเข้าใจถึงหลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและร่วมมือโดยมีเป้าหมายเดียวกันคือ การฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตแบบชนเผ่าที่ประกอบไปด้วย ภูมิปัญญา ประเพณีวัฒนธรรมและความเชื่อ ซึ่งถือเป็นเสน่ห์ที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจจนกระทั่งผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวต้องจัดรายการท่องเที่ยวมายังบ้านป่าข้าวหลามอีกครั้งหนึ่งและจะนำเงินตราเข้ามาใช้จ่ายในหมู่บ้านเป็นการฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจของหมู่บ้านอย่างยั่งยืนเพราะเป็นการเข้ามาอย่างเสมอภาคในฐานะผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder)

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาภูมิหลังและบริบทของหมู่บ้านป่าข้าวหลาม ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT) ของหมู่บ้านป่าข้าวหลาม ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
3. เพื่อสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในหมู่บ้านป่าข้าวหลาม ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากการทำวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยคาดว่าหมู่บ้านป่าข้าวหลามจะได้รับประโยชน์ คือได้ ข้อมูลเกี่ยวกับบริบท จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส และรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนซึ่ง จะใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการนำเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจัดการท่องเที่ยวโดย คำนึงถึงการฟื้นฟูและการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวบ้าน การปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติในเขตรบบนิเวศป่าลุ่มแม่น้ำแดงของชาวบ้าน สภาพแวดล้อมในชุมชนและ แหล่งท่องเที่ยวดีขึ้นเกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม ชุมชนเกิดแนวความคิดและวิธีการ แก้ปัญหาของชุมชน ส่งผลให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็ง

ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษานี้ผู้ทำการศึกษาได้กำหนดขอบเขตสำหรับการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาค้างครั้งนี้คือ หอ่อมบ้านข้าวหลาม หมู่ที่ 7 บ้านป่าข้าวหลาม ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาค้างนี้มีเนื้อหาที่ประกอบไปด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ภูมิหลังและบริบทชุมชนของหมู่บ้านป่าข้าวหลาม ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

2.2 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค(SWOT) ของหมู่บ้านป่าข้าวหลาม ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2.3 รูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในหมู่บ้านป่าข้าวหลาม ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ประชากร

ประชากรในการศึกษาค้างครั้งนี้ คือ

3.1.1 ชาวบ้านป่าข้าวหลาม จำนวน 210 คน

3.1.2 ผู้นำชุมชน

3.1.3 เจ้าหน้าที่ภาครัฐ

3.1.4 มัคคุเทศก์ที่นำนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้าน

3.2 กลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ชาวบ้านจำนวน 30 คน

3.2.2 ผู้นำตามตำแหน่ง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน ผู้นำตามธรรมชาติ ได้แก่ ผู้นำทางศาสนา 1 คน และผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน 1 คน

3.2.3 เจ้าหน้าที่ภาครัฐจำนวน 6 คน ได้แก่ นายกองค้ำกรบริหารส่วนตำบล กี้ดช้าง ครูใหญ่โรงเรียน ต.ช.ค บ้านป่าข้าวหลาม เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเขต 10 จังหวัดเชียงใหม่ เจ้าหน้าที่พัฒนาการอำเภอแม่แตง เจ้าหน้าที่ป่าไม้อำเภอแม่แตง และเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอแม่แตง

3.2.4 มัคคุเทศก์ จำนวน 5 คน ที่นำนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้าน ซึ่งอยู่ในช่วงที่เก็บข้อมูล

4. ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการลงพื้นที่เพื่อทำการระบุปัญหาวิจัยและวางแผนการทำวิจัยเป็นระยะเวลา 6 เดือน โดยเริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม 2547 ถึง เดือนมิถุนายน 2547

ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดเป็นเวลา 8 เดือน โดยเริ่มตั้งแต่ เดือนกรกฎาคม 2547 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ 2548

ข้อตกลงเบื้องต้น

การศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านป่าข้าวหลาม ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ รูปแบบการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่อยู่บนพื้นฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวทางด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยมีชุมชนเป็นผู้ร่วมวางแผนและกำหนดรูปแบบของการท่องเที่ยวตามหลักแนวคิดของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อความเข้าใจตรงกันการวิจัยครั้งนี้ได้นิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การที่ผู้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดวางแผนและทำกิจกรรม รวมทั้งการที่ผู้คนในชุมชนได้เป็นผู้ร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นด้วย

การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง กระบวนการในการบริหารจัดการและแนวทางในการดำเนินกิจกรรมสำหรับการท่องเที่ยวที่ดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติไว้ให้คงอยู่ตลอดไปหรือยาวนานที่สุดเท่าที่จะทำได้ บนพื้นฐานของผลประโยชน์ที่ผู้มีส่วนได้เสียจะได้รับอย่างเท่าเทียมกัน

ผู้นำโดยธรรมชาติ หมายถึง บุคคลที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ เนื่องจากเป็นผู้ที่ชาวบ้านต่างยอมรับในรูปแบบของความประพฤติกและการปฏิบัติตัว มีแนวทางการดำเนินวิถีชีวิตที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมส่วนรวม ทั้งนี้ไม่ได้จำกัดอยู่ที่ความอาวุโสหรือไม่เพียงใด

ผู้นำทางพิธีกรรม หมายถึง ผู้นำในการประกอบพิธีทางศาสนาและเป็นผู้ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาหารือเกี่ยวกับหลักธรรมคำสั่งสอนของศาสนาคริสต์ในหมู่บ้านป่าช้าหลาม

จุดแข็ง (Strengths) เป็นสิ่งที่ดีงามของแหล่งท่องเที่ยว เป็นสิ่งสวยงามและน่าประทับใจ ที่ดึงดูดความสนใจแก่นักท่องเที่ยว เป็นผลในแง่บวกทุกประการที่จะทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

จุดอ่อน (Weaknesses) เป็นข้อเสียและปัจจัยด้านลบต่าง ๆ ที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวไม่ได้รับความสนใจจากแหล่งท่องเที่ยว เป็นความไม่สวยงามไม่น่าประทับใจ ส่งผลกระทบในทางลบต่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งเป็นเรื่องตรงข้ามกับจุดแข็ง

โอกาส (Opportunities) เป็นปัจจัยภายนอกที่เข้ามากระทบและก่อให้เกิดผลทางด้านบวกทำให้เกิดการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น สร้างผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอและเหมาะสม เช่น การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การส่งเสริมการท่องเที่ยวของหน่วยงานต่างๆ การมีวันหยุดพักผ่อนมากขึ้นการคมนาคมที่สะดวกปลอดภัย เป็นต้น

อุปสรรค (Threats) เป็นปัจจัยภายนอกที่มีผลในทางลบต่อแหล่งท่องเที่ยว เช่น ภาวะการแข่งขัน ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ การคมนาคมไม่สะดวก นักท่องเที่ยวไม่นิยมเดินทางท่องเที่ยวเนื่องจากสาเหตุต่างๆ และการขาดการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

หมู่บ้านป่าช้าหลาม หมายถึง หมู่บ้านซึ่งเป็นหมู่บ้านหลัก ไม่รวมบ้านแม่หมาในปางไม้แดง แม่กอกซ้าย แม่กอกขวาและปากกล้วย ซึ่งมีประชากรประมาณ 70 % ของประชากรทั้งหมด

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยชุมชนมีส่วนร่วม กรณีศึกษาบ้านป่าข้าวหลาม ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ในครั้งนี้ มีแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพในการรองรับ (Carrying Capacity)

ศักยภาพในการรองรับ หมายถึง จำนวนของกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยว เช่น ปริมาณนักท่องเที่ยว ปริมาณของการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เหล่านี้พอเหมาะและสมดุล ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่แหล่งท่องเที่ยว (Weaver and Oppermann, 2000 :448) หรือศักยภาพในการรองรับ หมายถึง จำนวนของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยวสามารถรองรับได้ (Goeldner, Ritchie and McIntosh, 2000:722) จำนวนหรือปริมาณการท่องเที่ยวหมายถึง ปริมาณนักท่องเที่ยว อาคาร สิ่งก่อสร้าง ปัจจัยพื้นฐานการผลิต บริการต่างๆ ฯลฯ ซึ่งมีจำนวนเหมาะสมสอดคล้องกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นเพื่อให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวไม่ถูกทำลาย จึงต้องจำกัดปริมาณนักท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวและสิ่งก่อสร้างซึ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว ให้สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว

ศักยภาพในการรองรับทางเศรษฐกิจ (Economic Carrying Capacity) หมายความว่า ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ต้องเกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมและไม่ก่อให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนท้องถิ่น

ศักยภาพในการรองรับทางจิตวิทยา (Psychological Carrying Capacity) หมายถึง ภาพสะท้อนของระดับความพึงพอใจของผู้มาเยือน หรือนักท่องเที่ยวที่ได้รับในแหล่งท่องเที่ยว

ศักยภาพในการรองรับทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Carrying Capacity) หมายความว่า สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น โบราณสถานหรือสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ รวมทั้ง อากาศ เสียง น้ำ และภาพลักษณ์ทางสายตา ต้องไม่ถูกทำลายหรือสูญเสียจากการท่องเที่ยว

ศักยภาพในการรองรับทางสังคม (Social Carrying Capacity) หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวต้องไม่ทำลายสังคม และ วัฒนธรรมเดิมให้เปลี่ยนแปลง ชุมชนท้องถิ่นสามารถรักษาวัฒนธรรมเดิมไว้ได้หรือผสมผสานกันได้อย่างกลมกลืน

ในการจัดกิจกรรมหรือกำหนดรูปแบบด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องตระหนักถึงศักยภาพในการรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว ทั้งนี้ เพื่อให้ผลผลิตและบริการดังกล่าวใช้การให้เกิดประโยชน์สูงสุด นานที่สุดและส่งผลกระทบต่อคนน้อยที่สุด

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

การพัฒนาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำให้กลุ่มนายทุนในประเทศพัฒนาและนายทุนขายทรัพยากร นายทุนนายหน้า ในประเทศกำลังพัฒนาร่ำรวยขึ้น การพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งทำให้กลุ่มนายทุนส่วนน้อยมั่งคั่ง แต่ส่งผลกระทบต่อความยากจน อดอยาก ไร้การศึกษา ปัญหาสังคม การทำลายทรัพยากร (Resources) สิ่งแวดล้อม (Environment) ทั้งด้านกายภาพและชีวภาพ ตลอดจนความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) อย่างยับเยิน ทั้งๆ ที่ทรัพยากรชีวภาพมีประโยชน์อย่างมหาศาล แต่มนุษย์ก็ยังไม่ได้ศึกษาค้นคว้ามาใช้ให้เกิดประโยชน์อีกมากมายหลายชนิดพันธุ์

การพัฒนาประเทศโดยมีเป้าหมายเพื่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ แต่ไม่ได้ตระหนักถึงผลเสียหายต่อโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม และการรองรับของทรัพยากรธรรมชาติซึ่งมีจุดจำกัด ได้รับการวิจารณ์อย่างกว้างขวางและเป็นกระบวนการต่อเนื่อง กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเกิดแนวความคิดว่า “เราไม่ได้รับมอบทรัพยากรในโลกนี้มาจากบรรพบุรุษของเราแต่เราขอยืมมาจากลูกหลานและควรส่งมอบให้แก่ลูกหลานอย่างไม่เสื่อมสลาย” (Theobald, ed. 1994:275)

การพัฒนาแบบยั่งยืนมีแนวความคิดว่าระบบนิเวศมีจุดจำกัดในการรองรับของการพัฒนาเศรษฐกิจ การขยายตัวทางเศรษฐกิจมากเกินไป ส่งผลให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรชีวภาพ มนุษย์ควรใช้ทรัพยากรอย่างอนุรักษ์และลดบทบาทของการเป็นนักบริโภค

นิยมและวัตถุนิยม เพราะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการใช้ทรัพยากรเพราะทรัพยากรมีศักยภาพในการรองรับและปริมาณที่จำกัด

แนวความคิดในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่ทศวรรษที่ 1960 ได้ปรากฏเด่นชัด และยอมรับกันอย่างแพร่หลาย ในปลายทศวรรษที่ 1970 หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องกระทำพร้อมๆ กัน 3 มิติ คือ การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมทั้งด้านกายภาพและชีวภาพ และการพัฒนาด้านสังคม วัฒนธรรม และเป็นการพัฒนาบูรณาการที่ทำให้เกิดองค์รวม ดังข้อความพระธรรมปิฎก (2546:65) ได้อธิบายว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน มีลักษณะเป็นการพัฒนาที่เป็นการ บูรณาการ (Integrated) คือ ทำให้เกิดเป็นองค์รวม(Holistic) หมายความว่าองค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือ มีดุลยภาพ (Balanced)

คอร์สัน (Corson, 1990 อ้างในพระธรรมปิฎก, 2546:66) กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนคือ นโยบายที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในปัจจุบัน โดยไม่ทำลายทรัพยากรซึ่งจะเป็นที่ต้องการในอนาคต

แนวความคิดของการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยการยึดหลักการพัฒนาแบบองค์รวม กระทำพร้อมๆ กันและเกิดการพัฒนาอย่างกลมกลืน ระหว่างระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคมวัฒนธรรม ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องยึดหลัก การอนุรักษ์ทรัพยากรเพื่อตอบสนองความต้องการในอนาคตควบคู่กับปัจจุบันและศักยภาพในการรองรับของพื้นที่พัฒนา

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

สวอร์บรู๊ค (Swarbrooke, 1998:13) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่าเป็นการท่องเที่ยวซึ่งทำให้เศรษฐกิจเจริญงอกงาม แต่ต้องไม่ทำลายทรัพยากรซึ่งเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นอกจากนี้ ต้องไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและโครงสร้างทางสังคมของชุมชนในท้องถิ่น

ในการพัฒนาแบบยั่งยืนและการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนตามข้อตกลงระหว่างประเทศประกอบด้วยหลักการต่อไปนี้ (Rogers and Slinn, 1995: 162-163)

1. สิ่งแวดล้อมเป็นทรัพย์สินสำคัญและมีคุณค่ายิ่งต่อการท่องเที่ยว ต้องรักษาไว้ให้มีสภาพเหมือนเดิม สำหรับลูกหลานในอนาคต มิใช่ถูกทำลายในระยะสั้น
2. การท่องเที่ยว เป็นการจัดกิจกรรมที่อำนวยความสะดวกให้กับชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวให้มีความเสมอภาคเท่ากับนักท่องเที่ยว หมายความว่า มิใช่ให้นักท่องเที่ยวแสวงหา

ผลประโยชน์จากชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวอย่างเดียวน ชุมชนควรได้รับประโยชน์เท่าเทียมกันจากการท่องเที่ยวด้วย

3. การจัดการเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวกับสิ่งแวดล้อม ต้องส่งผลต่อการพัฒนาแบบยั่งยืนการท่องเที่ยวต้องไม่ทำลายทรัพยากรก่อให้เกิดผลเสียหายในอนาคตหรือส่งผลกระทบต่อการทำลายสิ่งแวดล้อม

4. กิจกรรมและการพัฒนาการท่องเที่ยวควรจะยอมรับสภาพธรรมชาติและลักษณะของสถานที่ ซึ่งเป็นที่ตั้งของกิจกรรมหรือการพัฒนาดังกล่าวแล้ว กล่าวคือ ถ้าแหล่งท่องเที่ยวใดเปราะบางทางธรรมชาติมากเกินไป ก็ควรพัฒนาสถานที่นั้นภายในขอบเขตและให้กระทบต่อธรรมชาติน้อยที่สุด เช่น จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว จำกัดกิจกรรมและเวลาของการท่องเที่ยว

5. ความกลมกลืนที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว ต้องเกิดจากความต้องการของนักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่น และสถานที่ท่องเที่ยว

6. การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงต้องไม่ทำลายหลักการของการพัฒนาแบบยั่งยืน

7. องค์กรทางด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยว องค์กรในท้องถิ่น และองค์กรด้านสิ่งแวดล้อม ต้องยอมรับในหลักการดังกล่าวแล้ว และจะต้องปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติที่แท้จริง

นอกจากนี้ สวอร์บรู๊ค (Swarbrooke, 1998:60) ได้ให้หลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ดังนี้

1. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ไม่ต่อต้านการเจริญเติบโตอันเนื่องมาจากการพัฒนา แต่ต้องเน้นข้อจำกัดของการเจริญเติบโตและการท่องเที่ยวต้องจัดการบริหารภายใต้ข้อจำกัดนี้

2. ต้องจัดการวางแผนและการจัดการที่เหมาะสมเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่เกิดขึ้นต่อธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์

3. คำนึงถึงผลกระทบยาวมากกว่าระยะสั้น

4. การจัดการด้านการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มิได้มุ่งเน้นการจัดการสิ่งแวดล้อมแต่รวมถึงเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและการบริการ

5. ให้ความสำคัญกับความจำเป็นที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจแต่ต้องอยู่ภายใต้ความเสมอภาคและยุติธรรม

หลังจากแนวคิดในการพัฒนาแบบยั่งยืน และการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้ผ่านการพิจารณาจากการประชุมนานาชาติหลายครั้ง ผลจากการประชุมจึงบังคับให้ภาครัฐบาลและ

ภาคเอกชนต้องสนองนโยบายการท่องเที่ยวแบบทางเลือก ประกอบกับผู้บริโภครุ่นใหม่ (Boomer Consumer) มีจิตใจที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวจึงต้องปรับเปลี่ยน

ในปัจจุบันได้มีการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวซึ่งนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนหลายรูปแบบ เช่น การท่องเที่ยวเชิงสังคม-วัฒนธรรม(Social-Cultural Tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro-Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ(Health Tourism) การท่องเที่ยวทางทะเล (Marine Tourism) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism)

อย่างไรก็ตาม รูปแบบการท่องเที่ยวซึ่งจะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ต้องประกอบด้วย 3 มิติ

1. การจัดการสิ่งแวดล้อมให้เกิดความยั่งยืน
2. การจัดการด้านเศรษฐกิจให้เกิดความเป็นธรรมในการกระจายรายได้
3. การจัดการด้านสังคมและวัฒนธรรมให้กระทบน้อยที่สุด

ซูสิทธิ์ ชูชาติ อธิบายว่า การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ไม่ใช่การขายวัฒนธรรมเป็นสินค้าแต่การท่องเที่ยวควรอนุรักษ์วัฒนธรรมตลอดจนทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้ดำรงอยู่ต่อไปชั่วลูกชั่วหลาน

กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ต้องเกิดขึ้นจากผู้มีส่วนได้เสียซึ่งประกอบด้วยประชาชนในชุมชน ต้องมีส่วนร่วมในการวางแผน (Plan) กระทำกิจกรรม (Do) วิเคราะห์ตรวจสอบ (Check) และปรับปรุงทำใหม่ (Act) องค์กรภาครัฐทั้งส่วนกลางและท้องถิ่น ภาคธุรกิจเอกชน กลุ่มองค์กรอิสระ สื่อมวลชน ผู้เชี่ยวชาญ นักท่องเที่ยวและอาสาสมัคร ต้องร่วมกันเสริมสร้างกิจกรรมเพื่อวางเป้าหมายสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานร่วมกันของผู้มีส่วนได้เสียดังกล่าวแล้วย่อมทำให้เกิดผลต่อเนื่อง สรุปไว้ดังนี้

1. ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม ในกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียทั้งคนในชุมชนและผู้ประกอบการนอกจากนี้ยังก่อให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลผลิตที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาในท้องถิ่น

2. ความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม การวางแผนและปฏิบัติงานร่วมกันของผู้มีส่วนได้เสียหลายๆ สาขาวิชาการและหลาย สาขาอาชีพ ย่อมทำให้เกิดกฎกติกา หรือข้อตกลงที่กระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ดังนั้น ทรัพยากรดังกล่าวแล้วจึงถูกใช้อย่างประหยัดเกิดประโยชน์สูงสุดแก่คนส่วนมากที่สุดและสิ้นเปลืองน้อยที่สุด

3. ความยั่งยืนทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมมีศักยภาพในการรองรับ (Carrying Capacity) ถ้าเกินศักยภาพก็จะเกิดการสูญเสียหรือล่มสลาย จุดจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยวและการสร้างสถานบริการด้านการท่องเที่ยวจึงต้องคำนึงถึงศักยภาพในการรองรับเพื่อมิให้ส่งผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรม

สุทธิศรี ชูชาติ ได้ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมขอบข่ายของการท่องเที่ยวแบบอื่นๆ หลายรูปแบบ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมุ่งพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม(ธรรมชาติสร้างและมนุษย์สร้าง) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐบาล ภาคเอกชน นักท่องเที่ยว ชุมชนในท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

เป้าหมายสูงสุดในการพัฒนาการท่องเที่ยว คือต้องการให้การท่องเที่ยวทุกรูปแบบเป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แต่ความหวังนี้จะสำเร็จหรือไม่ คำตอบอยู่ที่ทุกคนซึ่งมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เซบอลโลส (Ceballos,1990: อ้างในกิตติวัฒน์ รัตนดิถก ณ ภูเก็ต,2545:26) ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชมศึกษาเรียนรู้และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณและสัตว์ป่าตลอดจนวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติเหล่านั้น

บู (Boo,1992:อ้างใน Page and Dowling,2002:27,2545:26) ให้ความหมายว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติซึ่งมีการบริจาคกองทุนเพื่ออนุรักษ์พื้นที่เปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมพิทักษ์พื้นที่ท่องเที่ยวและให้การศึกษาทางด้านสิ่งแวดล้อมแก่ผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยว

เฟนเนล (Fennell ,1999 : 30-34) ได้ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีลักษณะตรงกันข้ามกับการท่องเที่ยวแบบมวลชน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมุ่งเน้นพื้นที่ธรรมชาติแต่ก็ไม่ละเลยประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่าผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและเป็นการท่องเที่ยวที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการวางแผนและรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวหรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ รูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่เน้นการท่องเที่ยวบนพื้นฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและต้องเน้นกิจกรรมเกี่ยวกับประสบการณ์และการเรียนรู้ธรรมชาติ การจัดการให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด

การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและเกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น รูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าวแล้วต้องกระทำควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่

ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวแห่งชาติออสเตรเลีย(Australian National Ecotourism Strategy อ้างใน Page and Doling, 2002:27) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ การท่องเที่ยวบนพื้นฐานของธรรมชาติ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการศึกษาทางด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ วัฒนธรรมของชุมชนและการจัดการระบบนิเวศให้เกิดความยั่งยืน ส่งผลดีต่อชุมชนท้องถิ่นและเกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรในระยะยาว

โกลด์เนอร์ ริชชี และแมคอินทอช (Goeldner, Ritchie and McIntosh, 2000:556) ได้อธิบายว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อพื้นที่ธรรมชาติ โดยการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและให้ชุมชนท้องถิ่นมีความมั่นคงในด้านการดำรงชีวิต นอกจากนี้ยังมีการให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเชิงอนุรักษ์ว่า

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ เครื่องมือในการอนุรักษ์หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ

สมาคมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism Society, อ้างใน Vormemeier, Victor and Drust. ed,1997:2) ได้ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ของการเดินทางเข้าไปในพื้นที่ธรรมชาติเพื่อทำความเข้าใจกับธรรมชาติ วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของสิ่งแวดล้อมในพื้นที่แห่งนั้น การเข้าไปในพื้นที่ต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ โอกาสทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นต้องสอดคล้องต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2538: 10) ได้ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาชื่นชมและเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพ ธรรมชาติ สภาพทางสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ

ชูสิทธิ์ ชูชาติ สรุปว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นพื้นที่ธรรมชาติ แต่ไม่ละเลยรากฐานของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ ผลประโยชน์ต้องเกิดขึ้นกับชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นธรรม และการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวแล้ว ต้องกระทบต่อระบบเศรษฐกิจชุมชน สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน้อยที่สุด

หลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

หลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีหลักการในเรื่องการอนุรักษ์ การจัดการและกิจกรรม คล้ายคลึงกันดังนี้

โฮลเดิน (Holden, 2000:193) ได้ให้มิติของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังนี้
กิจกรรม คือ การท่องเที่ยวบนพื้นฐานของธรรมชาติและวัฒนธรรม
การจัดการธุรกิจ คือ บริษัทนำเที่ยวต้องจัดธุรกิจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
หมายความว่า การดำเนินธุรกิจต้องแตกต่างจากการท่องเที่ยวแบบมวลชน
ปรัชญา คือ เคารพพื้นที่ธรรมชาติ ประชาชนและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น
ยุทธศาสตร์ คือ เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ การพัฒนาเศรษฐกิจและวัฒนธรรมให้
ดำเนินต่อไป

การตลาด คือ การส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยการเน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
หลักการและเป้าหมาย คือ ต้องให้เกิดการพึ่งพิงอาศัยซึ่งกันและกันและเกิดความยั่งยืน
สัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

วีเวอร์ และออปเพอร์แมน (Weaver and Oppermann, 2000:369) ได้อธิบายหลักการ
สำคัญ 3 ประการ ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเน้นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ แต่ก็ไม่ละเลยองค์ประกอบ
ทางวัฒนธรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ
2. ความต้องการเรียนรู้หรือการรู้คุณค่าของธรรมชาติอย่างแท้จริง คือ แรงจูงใจให้
เกิด ปฏิสัมพันธ์กับธรรมชาติหมายความว่า การสัมผัสธรรมชาติเกิดจากการเห็นคุณค่า ความ
ต้องการเรียนรู้ มิใช่เกิดจากความสนุกสนานหรือพักผ่อนอย่างเดียว
3. การจัดกิจกรรมอย่างมีคุณภาพเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของพื้นที่ท่องเที่ยว

โกลด์เนอร์ ริชชี และแมคอินทอช (Goeldner, Ritchie and McIntosh, 2000 : 558) ได้
อธิบายถึงผลประโยชน์สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังนี้

1. สร้างงานและรายได้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ทำให้เกิดการจัดหาทุนเพื่อปรับปรุง
ป้องกันพื้นที่ธรรมชาติและทำให้พื้นที่ที่มีความประทับใจมากขึ้นในอนาคต
2. ให้การศึกษาแก่ผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยว
3. ส่งเสริมสนับสนุนและขยายพื้นที่ให้เกิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น

วอลเลซและเพิร์ซ (Wallace and Pierce, 1996 : อ้างใน Fennell, 1999: 39-40) ได้ อธิบายหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังนี้

1. กำหนดรูปแบบของการท่องเที่ยวให้มีผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมและประชาชนในท้องถิ่นให้น้อยที่สุด
2. เพิ่มความระมัดระวัง ความรู้ความเข้าใจในพื้นที่ธรรมชาติและระบบวัฒนธรรม นอกจากนี้ต้องวางมาตรการให้นักท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อระบบดังกล่าวแล้วน้อยที่สุด
3. กำหนดแนวทางการอนุรักษ์และการจัดการเพื่อป้องกันพื้นที่ธรรมชาติ
4. ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการกำหนดกิจกรรมที่จัดขึ้น
5. ให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์โดยตรงทางด้านเศรษฐกิจและกิจกรรมอื่น ๆ

เพจ และ โดลิ่ง (Page and Dowling, 2002:65-69) ได้กำหนดหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. พื้นที่ธรรมชาติ (Nature- Based) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เน้นหนักในเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพหรือความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ในเขตพื้นที่ธรรมชาติ โครงสร้างทางกายภาพและวัฒนธรรมในพื้นที่ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งจำเป็นในการวางแผนและการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. ความยั่งยืนของระบบนิเวศ (Ecologically Sustainable) การท่องเที่ยวทุกประเภทควรสร้างความยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวที่ทำให้เกิดความยั่งยืนของระบบนิเวศในพื้นที่ธรรมชาติ ความยั่งยืนหมายถึงความยั่งยืนของชนิดพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ ที่ไม่ถูกทำลายให้ลดจำนวนลง จากการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวต้องไม่ทำลายโครงสร้างทางกายภาพของธรรมชาติ เช่น ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ หรือลักษณะ โครงสร้างทางธรรมชาติที่เป็นบ่อเกิดความหลากหลายทางชีวภาพ นอกจากนี้ต้องคำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมในพื้นที่ เพราะความหลากหลายดังกล่าวแล้วเป็นบ่อเกิดให้เกิดความยั่งยืนของระบบนิเวศ
3. การศึกษาสิ่งแวดล้อม (Environmentally Education) คือ ลักษณะพิเศษที่ทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างจากการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นๆ และทำให้ชุมชนท้องถิ่น นักท่องเที่ยวเกิดความเข้าใจในเรื่องสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ การศึกษา คือ เครื่องมือสำคัญในการพิทักษ์พื้นที่ธรรมชาติและสามารถจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การให้การศึกษแก่นักท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้อง

4. ผลประโยชน์เกิดขึ้นกับท้องถิ่น (Locally Beneficial) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกจากทำให้ท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมด้านอื่นแล้ว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพของนักท่องเที่ยวให้ดีขึ้น รายได้จากการท่องเที่ยวส่วนหนึ่งควรกระจายสู่การอนุรักษ์ทรัพยากร การสร้างศักยภาพความมั่นคงทางสังคมและวัฒนธรรม แก่ท้องถิ่นความยั่งยืนและความเข้มแข็งของชุมชน เป็นปรากฏการณ์สำคัญที่ป้องกันสังคมภายนอกไม่เอาใจเอาเปรียบชุมชนและชุมชน ได้รับ ผลประโยชน์จากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

5. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว (Tourist Satisfaction) เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกจากนี้การวางมาตรการเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวก็ต้องดำเนินการควบคู่ไปด้วย

อย่างไรก็ตามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ต้องไม่กระทบทางลบต่อหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

อนุชา เล็กสกุลดิลก (2541:3-6) ได้เสนอหลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยไว้ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ เป็นหลักมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะนั้น ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ ในพื้นที่ของแหล่งนั้น ดังนั้นองค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature-Based Tourism)

2. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการเป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้อง ทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmentally-Based Tourism)

3. องค์ประกอบด้านองค์กร เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น ที่มีส่วนร่วมเกือบตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยประโยชน์ต่อท้องถิ่นที่ได้หมายความรวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation-Based Tourism)

4. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืน ครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อมการป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainable Management Tourism)

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในแนวคิดและหลักการดังกล่าวแล้ว ชูสิทธิ์ ชูชาติ ได้สรุปไว้ว่า หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อวัตถุประสงค์ในการศึกษาระบบนิเวศตามแนวความคิดเชิงนิเวศวัฒนธรรมของมนุษย์ การเข้าไปศึกษาต้องยินยอมให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมคิดร่วมทำ รับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว กิจกรรมจากการท่องเที่ยวนอกจากส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ชีวภาพ สังคมและวัฒนธรรมน้อยที่สุดแล้ว ยังต้องแสดงบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม

จากหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งหมด สามารถสรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

1. พื้นที่ธรรมชาติ (Natural Area) การท่องเที่ยวเน้นพื้นที่ธรรมชาติ เช่น ระบบนิเวศป่า ระบบนิเวศทางทะเล ความหลากหลายทางชีวภาพ หรือทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอื่นๆ เช่น น้ำตก ถ้ำ หาดทราย ฯลฯ เป็นจุดสนใจหรือผลิตภัณฑ์ แต่ถ้าพื้นที่ธรรมชาติเกี่ยวข้องกับระบบสังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ก็ต้องเน้นสิ่งดังกล่าวแล้วควบคู่ไปด้วย เพราะองค์ประกอบและผลกระทบต่อระบบนิเวศเกิดจากวัฒนธรรมของมนุษย์เป็นตัวกำหนดควบคู่กับพืช สัตว์และสิ่งไม่มีชีวิตอื่นๆ

2. ความยั่งยืน (Sustainability) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศ การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องกระทบต่อระบบดังกล่าวน้อยที่สุดหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องยึดหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3. การให้การศึกษา (Education) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องมีเป้าหมายในการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ในพื้นที่ท่องเที่ยวควบคู่กับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ดังนั้นนักท่องเที่ยว ชาวบ้าน ผู้ประกอบการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องเรียนรู้หลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและมีความรู้ความเข้าใจในพื้นที่ท่องเที่ยวการเรียนรู้ทำให้นักท่องเที่ยวหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดความรู้ใหม่ เกิดความเข้าใจดีและเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น

4. ผลประโยชน์เกิดขึ้นกับท้องถิ่น (Locally Beneficial) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มิใช่กิจกรรมการท่องเที่ยวที่แสวงหาผลประโยชน์จากท้องถิ่น แต่เป็นเจ้าของดูแลรักษาและอนุรักษ์

ทรัพยากรในท้องถิ่น ดังนั้น ชาวบ้านควรได้รับผลประโยชน์จากทรัพยากรซึ่งได้รักษาไว้ ทั้งใน
ด้านเศรษฐกิจและการฟื้นฟู อนุรักษ์ สังคม วัฒนธรรมและความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม

5. ชุมชนมีส่วนร่วม (Community Participation Based Tourism) การวางแผน การ
ดำเนินการด้านการท่องเที่ยวต้องให้ชุมชนหรือท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผน (Plan) ปฏิบัติ (Do)
ตรวจสอบ (Check) และปรับปรุงกระทำใหม่ (Act) หรือให้ชาวบ้านมีส่วนในการวางแผน (Planning)
ปฏิบัติตามแผน (Implementation) และการวัดผลประเมินผล(Evaluation)

การกระทำดังกล่าวแล้ว ทำให้การท่องเที่ยวดำเนินงานตามต้นทุนทางสังคมหรือ
ทรัพยากรในท้องถิ่น ซึ่งชุมชนรู้ดีที่สุด การดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึก
เป็นเจ้าของโครงการและก็ได้ได้รับผลประโยชน์จากโครงการอย่างเป็นธรรม

ข้อควรระมัดระวัง คือ การประเมินความต้องการของชาวบ้าน ผู้มีส่วน
เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎี มิใช่เกิดจากปัจจัยทางเศรษฐกิจอย่างเดียว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุทธิศรี ชูชาติ และคณะ (2544) ได้วิจัยเรื่องรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตลุ่มแม่น้ำ
วาง มีเป้าหมายเพื่อเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตลุ่มแม่น้ำวาง บ้านโป่งสมิ โดยใช้
แนวคิด การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ระบบนิเวศวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วม
ของชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านโป่งสมิ ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน
หลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านความเชื่อ พิธีกรรม เพื่อปกป้องอนุรักษ์ ดิน ป่า น้ำ และทรัพยากร ให้
เกิดประโยชน์ในการยังชีพ และอยู่ร่วมกับระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน แต่เกิดช่องว่าง
และขาดการยอมรับจากหลักวิชาการที่เกิดจากแนวคิดตะวันตก

ระบบนิเวศป่า ทรัพยากรภูมิปัญญาชาวบ้าน การดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ เป็น
ผลิตภัณฑ์หรือจุดขายของกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว และชุมชนก็พร้อมในการตอบสนองต่อการ
ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพราะชุมชนต้องการรายได้และกิจกรรมในการสร้างรายได้ก็ไม่ขัดแย้งกับวิถี
ชีวิต และการอนุรักษ์ทรัพยากร

อุปสรรคสำคัญ คือ ขาดงบประมาณในการส่งเสริมการตลาดและขาดกำลังคนในการ
เสนอผลิตภัณฑ์ให้แก่หน่วยงานธุรกิจนำเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ภายใต้ข้อจำกัดของงบประมาณ เวลา
และภาระหน้าที่ ชาวบ้านและนักวิจัย ในการปฏิบัติงานด้านการตลาด

บุษบา สิทธิการและคณะ (2544) วิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชน บ้านแม่กลาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ศักยภาพ ผลกระทบ การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในเขตวัฒนธรรมของกะเหรี่ยงคอยอินทนนท์

ผลการวิจัยค้นพบประเด็นสำคัญดังนี้

1. วิธีการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนที่มีประสิทธิภาพที่สุดควรให้ชาวบ้านมีบทบาทในการจัดการผ่านกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม (Participatory Working Approach) ซึ่งมุ่งเน้นให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ ได้แก่ การศึกษาชุมชน การทำแผนการดำเนินการ การบริหารจัดการและการติดตามประเมินผล

2. การให้ความรู้ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาคนเสริมสร้างศักยภาพในการตัดสินใจในทุกกระบวนการของการพัฒนาการท่องเที่ยว

3. ความสำเร็จของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการร่วมมือในระดับบุคคลและการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจประกอบกัน

4. การกระจายรายได้และการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรม จะสามารถก่อให้เกิดการร่วมมือของชาวบ้านต่อการจัดการการท่องเที่ยว

5. การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการการท่องเที่ยวและการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

6. ปัจจัยด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวมีผลต่อความสำเร็จของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนที่สามารถเพิ่มพูนความรู้ ความตระหนักและส่งเสริมประสบการณ์ให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการอนุรักษ์ สภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน

สมศักดิ์ เตชะเอราวัณ (2544) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการธุรกิจบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาบ้านแม่กำปอง กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของหมู่บ้านแม่กำปองมีศักยภาพและความพร้อมอยู่ในระดับดีทั้งในด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และความสามารถในการเข้าถึง แต่มีข้อจำกัดในด้านกายภาพที่ไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้ ส่วนศักยภาพและความพร้อมของธุรกิจบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวก การให้บริการ

ความปลอดภัยและการตลาด อยู่ในระดับที่สามารถให้บริการนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่า ยังมีปัญหาและอุปสรรคอีก 4 ประเด็น ได้แก่

1. ด้านกายภาพของพื้นที่
2. การจัดการธุรกิจบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วม
3. รูปแบบการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม
4. การตลาด

ปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวจะนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับธุรกิจบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วมในหมู่บ้านแม่กำปองต่อไป

ชลธร ทิพย์สุวรรณ (2548) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์เพื่อจัดสร้างรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน:กรณีศึกษาหมู่บ้านม้งผานกกก ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่าจุดแข็งทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านคือประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิต ชนเผ่า การประกอบอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภคที่มีพร้อมและการเข้าถึงที่มีความสะดวกสบาย จุดอ่อนทางการท่องเที่ยวคือ การขาดความสามัคคีภายในชุมชนทำให้ขาดความเข้มแข็ง ประกอบกับสภาพแวดล้อมที่ดูเลื่อมโทรมไม่สะอาดมีเศษขยะเรี่ยราดอยู่ทั่วไป และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชน โอกาสทางการท่องเที่ยวคือ การได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน อุปสรรคทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านคือ ปัญหาในการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขาดการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงคู่แข่งทางการท่องเที่ยวซึ่งเป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่าอื่นๆ

จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคทางการท่องเที่ยวจึงสามารถทราบแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวได้โดยปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อน จัดรูปแบบการท่องเที่ยวให้เป็นระบบและมีความเป็นมาตรฐาน กำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของหมู่บ้านและการพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวนั้น สามารถจัดเป็นรายการนำเที่ยวโดยชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและวิเคราะห์ร่วมกับผู้วิจัยจนได้รายการนำเที่ยวที่มีความเหมาะสม เป็นที่ยอมรับของคนในหมู่บ้านและสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนอย่างแท้จริง

อุดร วงษ์ทับทิมและคณะ (2545) ได้วิจัยเรื่อง ชุมชนกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมชุมชนตำบลแม่สี อำเภอบางยี่รงค์ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนเห็นคุณค่าของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ผืนป่าต้นน้ำมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ชุมชนมุ่งเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำ โดยดำเนินการสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวและกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวไม่ให้มีการตัดถนนเข้าไปในผืนป่า ลดการก่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวให้น้อยที่สุด ทั้งในทางตรงและทางอ้อมชุมชนมีส่วนร่วมโดยตรงในการศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวและผลกระทบที่ชุมชนอาจได้รับจากการท่องเที่ยว การเดินป่าศึกษาธรรมชาติในชุมชน นักท่องเที่ยวต้องเดินเข้าไปโดยมีชาวบ้านเป็นคณนำทาง โครงสร้างฐานรากเศรษฐกิจชุมชนเป็นการเกษตรกรรม ปลูกข้าว ถั่วเหลือง กระเทียมและเลี้ยงสัตว์ ต้องการให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นเพียงรายได้เสริมของชุมชนเท่านั้น ชุมชนต้องการรักษารากเหง้าทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาดั้งเดิม มีการตั้งรับและปรับตัวให้เข้ากับกระแสของการท่องเที่ยวที่ขยายเข้ามาในชุมชนด้วยการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ ชุมชนเผยแพร่วิถีแห่งวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรม มิใช่เป็นการขายวัฒนธรรมพร้อมทั้งมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์รากเหง้าทางวัฒนธรรมและฟื้นฟูภูมิปัญญาดั้งเดิม ทั้งนิทานพื้นบ้าน (เปลอเลอเปลอ) และลำนำพื้นบ้าน (ทา)

ในด้านการตลาด ชุมชนพื้นที่วิจัยเตรียมดำเนินการประสานงานด้านการตลาด ด้วยการเจรจากับบริษัทท่องเที่ยวในแนวอนุรักษ์ให้จัดส่งนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวยังน้ำตกแม่เย็น น้ำตกแม่ปิง โบราณสถานของชนชาติลัวะ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมกับชนเผ่าปกากะญอ

ในด้านปัญหาและข้อจำกัด ชาวบ้านมีข้อจำกัดในด้านภาษาต่างประเทศ ทำให้การสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนไม่ชัดเจนเท่าที่ควร บางครั้งนักท่องเที่ยวต่างชาติเกิดความสับสนไม่เข้าใจหรือเข้าใจคลาดเคลื่อนผิดไปจากเจตนาที่มุ่งจะซื้อและมีความแตกต่างทั้งในด้านภาษาและวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น

ไกรสิทธิ์ สิทธิโชคและคณะ(2543) ได้วิจัยเรื่อง การเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอ ผลการวิจัยพบว่า เพื่อให้การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอของชุมชนบ้านห้วยขี้เหล็กเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป็นการนำร่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอกับชุมชนอื่นๆ โดยให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือพัฒนาพื้นที่สูงตลอดจนเพื่อสืบสานวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่มีความสอดคล้องกับทรัพยากร ชาติพันธุ์ ดังนั้นโครงการวิจัยจึงได้ร่วมกับชุมชนเพื่อยกระดับการท่องเที่ยว โดยมีการเตรียมกิจกรรมในกระบวนการท่องเที่ยว ดังนี้

1. การพัฒนาสื่อข้อมูลชุมชนทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เพื่อใช้ในการท่องเที่ยว อบรมอาสาสมัครชุมชนอย่างเข้มข้นเพื่อเตรียมความพร้อมการเผยแพร่เรื่องราวชนเผ่าพัฒนาของดีชุมชนและจุดท่องเที่ยว การบริการและการเผยแพร่องค์ความรู้
2. ฟื้นฟูกิจกรรมชุมชนรองรับการท่องเที่ยว เช่น การเลี้ยงสัตว์ งานหัตถกรรม การประกอบอาชีพ ศิลปะการละเล่นพื้นบ้าน
3. ประชาสัมพันธ์เผยแพร่การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาข่าโดยชุมชน ทั้งในระดับประเทศและต่างประเทศ โดยอาศัยกลไกหน่วยงานและเครือข่ายต่างๆ อย่างใกล้ชิด

คารณี บุญธรรมและคณะ (2544) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม โดยชุมชนชาวม้ง บ้านน้ำคะสานก้วย ตำบลผาซางน้อย อำเภอปางงิ้ว จังหวัดพะเยา ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนต้องสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ซึ่งปัจจุบันให้ความสนใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมต้องไม่ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ต้องมีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง ชุมชนต้องมีบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบตามความสามารถของตัวเอง ชุมชนควรมีความพร้อม รู้เท่าทันสถานการณ์ภายนอก รับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ได้ และควรมีการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบต่อระบบนิเวศทั้งระยะสั้นและระยะยาวเพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้มากและยาวนานที่สุด

กนิษฐา อู่ถาวรและคณะ(2545) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดย การมีส่วนร่วมของชุมชนบริเวณอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง สาขาหนองแม่เฒ่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมนั้นทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึกรัก ห่วงแหนและเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น ลดปัญหาการเก็บของป่าไปขาย การตัดไม้ทำลายป่าได้ ควรมีการฝึกอบรมภาคพิเศษท้องถิ่นเพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม การท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นมุ่งเน้นการสร้างงานและกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ เช่น อุทยานแห่งชาตินั้น ชาวบ้านควรจะมีการประสานงานเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการทำงานร่วมกันและภาครัฐควรสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ชุมชนหนองแม่เฒ่าใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการเชื่อมความสัมพันธ์และความสามัคคีของทั้งสองหมู่บ้าน

ลีสึก ฤทธิเนติกุลและคณะ (2544) ได้วิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการอยู่รอดของชุมชนชาวม้ง บ้านดอยปุย อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกในชุมชนได้เรียนรู้การทำงานร่วมกัน การร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนและการหาทางในการแก้ปัญหาหรือการพัฒนา องค์กรต่างๆ ในชุมชนที่แต่เดิมต่างคนต่างทำงาน ได้เรียนรู้ว่าชุมชนการท่องเที่ยวจะเข้มแข็งได้นั้น ทุกองค์กรจะต้องร่วมมือกันทำงานในระบบเครือข่าย โดยแบ่งหน้าที่ตามความถนัดของแต่ละองค์กร สมาชิกในชุมชนได้เรียนรู้ในการร่างระเบียบชุมชน หลักสูตรท้องถิ่นและระเบียบของแต่ละองค์กร ทำให้การท่องเที่ยวเป็นไปค่อนข้างราบรื่น สมาชิกในชุมชนทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบต่าง ๆ จึงเป็นการง่ายในการบังคับใช้ ผลก็คือ ทำให้ชุมชนมีระเบียบมากขึ้นจากการใช้ระเบียบชุมชนและการพัฒนาองค์กรต่างๆ โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ ในวันปกติวันละประมาณ 400-700 คน ในวันหยุดและวันเทศกาลวันละประมาณ 1,500 -2,000 จากการเก็บข้อมูลล่าสุดคือ เฉพาะเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 การที่ชาวบ้านมีความรู้ในการจัดการธุรกิจชุมชน ทำให้สามารถเลี้ยงดูประชากร โดยตรงถึง 23 ครอบครัว ชุมชนมีรายได้จากนักท่องเที่ยวเข้าชมสถานที่ท่องเที่ยวที่คนในชุมชนจัดขึ้นทั้งสองแห่ง คณะนักวิจัยได้เรียนรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชุมชนมาตั้งแต่ยุค 2,600 กว่าปีแล้ว ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้เป็นอาวุธชนิดต่างๆ สมุนไพร พืชอาหารจากธรรมชาติและผ้าใยกันซง วัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อจะทำการอนุรักษ์ฟื้นฟูให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวต่อไป สมาชิกในชุมชนได้เรียนรู้และมีความตระหนักถึงคุณประโยชน์ของทรัพยากรทางธรรมชาติ ทั้งในแง่การค้ารังสีฟและการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยว

สรุป การวิจัยท้องถิ่นเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในทุกๆ ขั้นตอน สามารถสร้างจิตสำนึกให้สมาชิกในชุมชนเห็นคุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยว ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้ทำให้ได้มาซึ่งรายได้ในการเลี้ยงปากท้อง สมาชิกในชุมชนทุกเพศทุกวัย เกิดแนวคิดใหม่ในการจัดการและพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว ต่อยอดหรือแตกแขนงออกไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวที่แท้จริงเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้นสิ่งสำคัญที่สุด คือ การที่ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวและการร่วมรับผลประโยชน์อย่างยุติธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ทางการท่องเที่ยวเหล่านั้นนั่นเอง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีดำเนินการวิจัยโดยศึกษาจากกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เครื่องมือวิจัย เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการจัดสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องและเชื่อถือได้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. ชาวบ้านในหมู่บ้านป่าข้าวหลาม จำนวน 82 ครอบครัว จำนวน 210 คน ชาย 108 คน หญิง 102 คน
2. ผู้นำชุมชน ประกอบด้วย
 - 2.1 ผู้นำตามตำแหน่ง ได้แก่ กำนัน จำนวน 1 คน และผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน
 - 2.2 ผู้นำตามธรรมชาติ ได้แก่ ผู้นำศาสนาและผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน
3. เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่รับผิดชอบดูแลพื้นที่หมู่บ้านป่าข้าวหลาม ประกอบด้วย ครูใหญ่ นายอำเภอแม่แตง นายกองกำกับการบริหารส่วนตำบลก๊าดช้าง จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเขต 10 จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่พัฒนาการอำเภอแม่แตง จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่ป่าไม้ อำเภอแม่แตง จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอแม่แตง จำนวน 1 คน รวม 6 คน
4. มัคคุเทศก์ที่นำนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้านป่าข้าวหลาม จำนวน 5 คน

กลุ่มตัวอย่าง

1. ชาวบ้านในหมู่บ้านป่าข้าวหลามจำนวน 30 คน ทั้งที่ประกอบอาชีพให้บริการนักท่องเที่ยว โดยตรงและผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับการให้บริการนักท่องเที่ยวทางอ้อมซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง(Purposive Sampling)

2. ผู้นำตามธรรมชาติ ได้แก่ ผู้นำทางพิธีกรรมจำนวน 1 คน ผู้ก่อตั้งหมู่บ้านจำนวน 1 คน และผู้นำตามตำแหน่งซึ่งประกอบด้วย กำนัน จำนวน 1 คน ผู้ใหญ่บ้านจำนวน 1 คน สมาชิกองค์การบริหารตำบลจำนวน 2 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลหมู่บ้านป่าข้าวหลามซึ่งประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบลกุดช้าง จำนวน 1 คน ครูใหญ่โรงเรียน ต.ช.ค.บ้านป่าข้าวหลาม จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเขต 10 จังหวัดเชียงใหม่จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่พัฒนาการอำเภอแม่แตง จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่ป่าไม้อำเภอแม่แตง จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอแม่แตง จำนวน 1 คน รวม 6 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

4. มัคคุเทศก์ที่นำนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้านป่าข้าวหลาม 5 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทั้ง 2 แหล่ง ด้วยกันคือ จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source)

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) เป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนที่เริ่มด้วยการรวบรวม ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของชุมชน วิถีชีวิตความเป็นอยู่และภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยการสังเกตและทำการสัมภาษณ์คนในชุมชนแบบเจาะลึกไปยังประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้าแล้วนอกจากนั้นเป็นการรวบรวมข้อมูลด้านจำนวนประชากร การประกอบอาชีพ ลักษณะภูมิประเทศและอื่นๆ จากองค์การบริหารส่วนตำบลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือ ดังนี้

1.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการสังเกตชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลต่างๆ ดังต่อไปนี้

- 1.1.1 บริบทและสภาพปัจจุบันของหมู่บ้าน
- 1.1.2 วิถีชีวิตความเป็นอยู่และภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 1.1.3 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 1.1.4 สิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยว
- 1.1.5 ความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวของชุมชน
- 1.1.6 ความพร้อมของชุมชนในการร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

1.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการร่วมปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ กับเจ้าหน้าที่
ภาครัฐและเอกชน เพื่อให้ได้ข้อมูลดังนี้

1.2.1 นโยบายและวัตถุประสงค์ในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวและ
นโยบายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การส่งเสริมอาชีพและการพัฒนาชุมชนการจัดสรรงบประมาณในการ
ส่งเสริมการท่องเที่ยว

1.2.2 การบริหารจัดการของหน่วยงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

1.2.3 ศักยภาพและความพร้อมของหน่วยงานในการจัดการท่องเที่ยว

1.2.4 ลักษณะการติดต่อสัมพันธ์และการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่กับ
คนในชุมชน

1.3 การสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยทำการสังเกตพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวของ
นักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์นำเที่ยว เพื่อให้ได้ข้อมูลต่างๆ ดังนี้

1.3.1 ลักษณะการท่องเที่ยวในชุมชน

1.3.2 ลักษณะการติดต่อสื่อสารระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้าน

1.3.3 ลักษณะการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างมัคคุเทศก์กับชาวบ้าน

1.3.4 การมีส่วนร่วมทำกิจกรรมของนักท่องเที่ยวกับชาวบ้าน

1.3.5 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน

1.4 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ได้การกำหนดกลุ่ม สถานที่ เวลา เพื่อให้ได้
ข้อมูลที่มีความเป็นจริงและถูกต้องมากที่สุด หัวข้อในการสนทนา คือ การศึกษาบริบทหมู่บ้าน การให้
ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของหมู่บ้านแนวทาง
พัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ศักยภาพในการรองรับของพื้นที่และการมีส่วนร่วมของชุมชน

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กระทำโดยการกำหนดกลุ่ม สถานที่ เวลา
เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความเป็นจริงและถูกต้องมากที่สุด โดยมีหัวข้อในการสนทนาคือ

1.4.1 การศึกษาบริบทและความเป็นมาของหมู่บ้าน

1.4.2 การให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1.4.3 วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของหมู่บ้าน

1.4.4 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ภายใต้พื้นฐานศักยภาพ
การรองรับของพื้นที่และการมีส่วนร่วมของชุมชน มีรายละเอียดของการสนทนาในแต่ละครั้งดัง
ต่อไปนี้

ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 เวลาประมาณ 09.30 น. ถึง 12.00 น. ณ คริสตจักรบ้านป่าข้าวหลาม มีผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ได้แก่ ผู้นำตามตำแหน่งคือ ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน ผู้นำตามธรรมชาติคือผู้นำทางศาสนา 1 คน และผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน 1 คน พร้อมทั้งชาวบ้านป่าข้าวหลามและหมู่บ้านใกล้เคียงอีก 12 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 คน หัวข้อที่สนทนากลุ่มคือ การศึกษาบริบทและความเป็นมาของหมู่บ้าน

ในการสนทนากลุ่มครั้งนี้ผู้ทำวิจัยได้แจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยแก่ชาวบ้าน ซึ่งชาวบ้านไม่ขัดข้อง ผลการสนทนากลุ่มในครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ลักษณะสภาพที่ตั้งของหมู่บ้าน อาชีพ สถานภาพทางเศรษฐกิจโดยรวมของหมู่บ้าน วัฒนธรรมประเพณีวิถีชีวิตของคนในชุมชน

ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 เวลา 09.30 น. ถึง 12.00 น. ณ คริสตจักรบ้านป่าข้าวหลาม มีผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยว (อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1 คน พร้อมทั้งชาวบ้านป่าข้าวหลาม 30 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 31 คน หัวข้อที่สนทนากลุ่มคือ การให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแก่ชาวบ้าน

ผลของการสนทนากลุ่มในครั้งนี้ทำให้ชาวบ้านเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยทั่วไปและโดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งนี้เพื่อเป็นพื้นฐานในการที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ติดต่อไป

ครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2546 เวลา 09.30 น. ถึง 12.00 น. ณ คริสตจักรบ้านป่าข้าวหลาม มีผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยว (อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์) 1 คน เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอแม่แตง 1 คน เจ้าหน้าที่พัฒนาการอำเภอแม่แตง 1 คน พร้อมทั้งชาวบ้านป่าข้าวหลาม 18 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 21 คน หัวข้อที่สนทนากลุ่มคือ การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนทางการท่องเที่ยวของชุมชน

ผลของการสนทนาทำให้ชาวบ้านและผู้เข้าร่วมสนทนารวมทั้งผู้วิจัยได้มองเห็นถึงจุดอ่อนและจุดแข็งของหมู่บ้านด้านการท่องเที่ยวอย่างชัดเจนขึ้น

ครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2547 เวลา 09.30 น. ถึง 12.00 น. ณ คริสตจักรบ้านป่าข้าวหลาม มีผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ป่าไม้อำเภอแม่แตง 1 คน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลกี้ดช้าง 1 คน ครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน บ้านป่าข้าวหลาม 1 คน พร้อมทั้งชาวบ้านป่าข้าวหลาม 10 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 13 คน หัวข้อที่สนทนากลุ่มคือ การวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน

ผลของการสนทนาทำให้ทุกท่านที่กล่าวมารวมทั้งผู้วิจัยได้เกิดความเข้าใจและมองเห็นถึงโอกาสและอุปสรรคของหมู่บ้านด้านการท่องเที่ยวอย่างชัดเจนขึ้น

ครั้งที่ 5 เมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2547 เวลา 09.30 น. ถึง 12.00 น. ณ คริสตจักรบ้านป่าข้าวหลาม มีผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการท่องเที่ยว 2 คน คือ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และเจ้าหน้าที่จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เขต 10 จังหวัด เชียงใหม่ 1 คน มีคฤหัสถ์ที่นำเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้านจำนวน 5 คน พร้อมทั้งชาวบ้านป่าข้าวหลามอีก 15 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 22 คน หัวข้อที่สนทนากลุ่มคือ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผลของการสนทนาในครั้งนี้ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบ ยั่งยืนของหมู่บ้านป่าข้าวหลาม

2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) เป็นการรวบรวมจากเอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติและความเป็นมาของชุมชน หลักการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ศักยภาพในการรองรับได้ของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว (Carrying Capacity) แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ของชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์
2. แบบบันทึกการสังเกตจากการมีส่วนร่วมในชุมชน (Participatory Observation)
3. ประเด็นที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Questions)
4. อุปกรณ์ที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ เช่น กล้องถ่ายรูป เทปบันทึกเสียง

การตรวจสอบข้อมูล

ผู้ศึกษาจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล โดย การนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การจดบันทึกภาคสนาม การจัดสนทนา กลุ่ม เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาทำการวิเคราะห์ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ด้วยวิธีการดังนี้

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล(Data Triangulation) เพื่อวิเคราะห์ว่าเวลาและบุ คลที่ต่างกันข้อมูลที่ได้จะตรงกันหรือไม่
2. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล(Methodological Triangulation) คือการใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเช่น การสัมภาษณ์การสังเกต การพิจารณาจากเอกสาร แล้วนำมา ทำการวิเคราะห์ ตรวจสอบข้อมูลว่าเชื่อถือได้เพียงใดเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันนอกจากนี้

ผู้วิจัยยังได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารและจัดแยกประเภทข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์มากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การลงพื้นที่ปฏิบัติจริงในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ใช้แนวทางการให้ชุมชนมีส่วนร่วมด้วยการจัดสัมมนากลุ่มย่อยและการทำแผนที่ทางความคิด (Mind Mapping) เพื่อให้ประกอบการเก็บข้อมูลที่ถูกต้องและสมบูรณ์แบบที่สุด แนวทางการวิเคราะห์คือการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค(SWOT) ของหมู่บ้านเพื่อนำมาหาแนวทางการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน แนวคิดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ด้านกายภาพ 2) ด้านสิ่งแวดล้อม 3) ด้านสังคม ประกอบกับการใช้เทคนิคของเดมมิ่ง (Demming) ในการวิเคราะห์และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ใช้การตีความข้อมูล อธิบายและสร้างข้อสรุปข้อมูลจากข้อมูลที่ได้ร่วมกับการจัดการเสวนากลุ่มของชาวบ้าน เพื่อให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขและปรับปรุงรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของการบรรยายและอธิบาย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม สามารถวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็นหัวข้อได้ดังนี้

ภูมิหลังและบริบทของหมู่บ้าน

1. ประวัติหมู่บ้าน

หมู่บ้านป่าข้าวหลามเป็นหมู่บ้านที่มีชาวกะเหรี่ยงอพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนในพื้นที่ เมื่อประมาณ 40 ปีที่ผ่านมา เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าอุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง หมู่ที่ 7 ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ (อำเภอแม่แตง, 2546:16) โดยมีครอบครัวของนายกระสาย ตีลุ เป็นครอบครัวแรกที่ย้ายเข้ามาอยู่ ณ หมู่บ้านแห่งนี้ นายกระสาย ตีลุ เกิดที่อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอนและได้ย้ายไปอยู่อำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่เป็นเวลา 7 ปี หลังจากนั้นก็ได้ย้ายมาอยู่ที่หมู่บ้านป่าข้าวหลาม อำเภอแม่แตง พร้อมกับภรรยาชื่อ นางอุกแก๊ะ ตีลุ พร้อมด้วยลูกสาวอีก 2 คน คือนางหม้อคือ (บานเย็น) แชะกา และวิมล ตีลุ เมื่อ ปี พ.ศ. 2508

แต่เดิมหมู่บ้านป่าข้าวหลามเป็นหมู่บ้านบริวารของหมู่บ้านสบก้ายหมู่ที่ 6 ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2530 หน่วยงานการศึกษานอกโรงเรียนสังกัดศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอแม่แตง ร่วมกับกองกำกับการ 5 การฝึกพิเศษตำรวจตระเวนชายแดนค่ายนเรศวรมหาราช อำเภอแม่แตง ได้เข้าไปก่อสร้างห้องเรียนชั่วคราวพร้อมทั้งส่งครูที่สังกัดการศึกษานอกโรงเรียน และครู ตชด. เข้าไปให้การศึกษาแก่คนในชุมชนแห่งนี้ (กระสาย ตีลุ, สัมภาษณ์ ,30 มกราคม 2547)

ต่อมาประชากรในหมู่บ้านป่าข้าวหลามได้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทางราชการฝ่ายปกครองของอำเภอแม่แตง จึงได้เสนอขอแบ่งแยกหมู่บ้านเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการบริหารงบประมาณและการสนับสนุนในด้านความจำเป็นพื้นฐาน โดยได้แยกออกมาเป็นหมู่บ้านที่ 7 ตำบลกี้ดช้าง เมื่อ พ.ศ. 2534 ผู้ใหญ่บ้านคนแรกก็คือ นายกระสาย ตีลุ ต่อมาเมื่อนายกระสาย ตีลุ เกษียณอายุราชการเมื่อ พ.ศ. 2538 จึงได้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านคนใหม่ และผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งให้เป็นผู้ใหญ่บ้านคนใหม่คือ นายมานะ คอมูแส

2. สภาพทางภูมิศาสตร์และลักษณะการตั้งถิ่นฐาน

บ้านป่าข้าวหลาม อยู่หมู่ที่ 7 ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ หมู่บ้านตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2508 อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติทั้งหมด ระยะห่างจากที่ว่าการอำเภอแม่แตง ประมาณ 52 กิโลเมตร (อำเภอแม่แตง, 2548)

ลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสลับซับซ้อน มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 700-800 เมตรมีแม่น้ำที่สำคัญไหลผ่านคือ แม่น้ำแม่แตง ลำน้ำห้วยคอก ลำน้ำห้วยจอก ทิศเหนือติดหมู่บ้านห้วยน้ำดัง ทิศใต้ติดหมู่บ้านสบก่าย ทิศตะวันออกติดหมู่บ้านทุ่งยี่วะและทิศตะวันตกติดหมู่บ้านแม่สะภูมิอากาศค่อนข้างเย็นสบายตลอดปี ทั้งนี้เพราะหมู่บ้านตั้งอยู่ท่ามกลางระบบนิเวศป่าและภูเขาสองฝั่ง แม่น้ำแม่แตง สภาพป่าโดยรอบเป็นป่าไม้เบญจพรรณ มีพันธุ์ไม้หลากหลายชนิด สามารถพบเห็นสัตว์ป่าได้บ้างประกอบด้วยภูเขา ป่าไม้ เกาะแก่งในแม่น้ำ จึงทำให้ลักษณะภูมิประเทศดังกล่าวเหมาะแก่การท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง

ภาพที่ 4.1 สภาพป่าโดยรอบมีลักษณะเป็นป่าไม้เบญจพรรณ
ที่มา : หมู่บ้านป่าข้าวหลาม วันที่ 30 มกราคม 2547

แหล่งน้ำที่ชาวบ้านป่าข้าวหลามใช้อุปโภคและบริโภค มาจากแม่น้ำแม่แตง ลำน้ำห้วย
กอกและลำน้ำห้วยจอก จึงทำให้หมู่บ้านมีความอุดมสมบูรณ์ มีน้ำกินน้ำใช้ตลอดทั้งปี

3. การคมนาคม

การเดินทางเข้าถึงหมู่บ้านสามารถเดินทางจากสามแยกแม่มาลัยเข้าสู่ถนน แม่มาลัย-
ปาย (1095) ถึงทางแยกบ้านห้วยไร่ (3.5 กิโลเมตร) แล้วเลี้ยวขวาไปตามถนนลาดยาง ผ่านบ้านซ้าง
ถึงตำบลกี้ดซ้าง (19 กิโลเมตร)

เส้นทางเดินเท้าดังกล่าวแล้วมีมาตั้งแต่โบราณ หลังจากปี พ.ศ. 2518 รัฐบาลได้
ขยายทางให้กว้างขึ้นเป็นถนนดินลูกรังแคบๆ ผ่านป่าและภูเขา ถนนใช้ได้เฉพาะหน้าแล้ง หลังจาก
นั้นก็เริ่มสร้างทางคอนกรีตหรือลาดยาง บริเวณเนินเขาเป็นช่วงๆ ปัจจุบันได้ลาดยางเรียบร้อยแล้ว
ตั้งแต่ถนนแม่มาลัยจนถึงตำบลกี้ดซ้าง

การเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านป่าข้าวหลามมีเส้นทาง ดังนี้

เส้นทางที่ 1 เดินทางจากถนนแม่มาลัย-ปาย เข้าสู่ปากทางห้วยไร่กระทั่งถึง
ตำบลกี้ดซ้าง เป็นระยะทางประมาณ 30 กิโลเมตรและเป็นถนนดินลูกรังเลียบบแม่น้ำแม่แตงไปอีก
ประมาณ 18-20 กิโลเมตรถึงป่าข้าวหลาม

เส้นทางที่ 2 จากถนนสายเชียงใหม่-ฝาง ห่างที่ว่าการอำเภอแม่แตงประมาณ 2
กิโลเมตร เข้าสู่หมู่บ้านห้วยชมพู บ้านแม่ตะมานเข้าสู่หมู่บ้านกี้ดซ้างเป็นถนนลาดยาง จากนั้นตรง
ขึ้นไปสู่หมู่บ้านสบก้ายประมาณ 37 กิโลเมตร ถนนดินลูกรัง เป็นเส้นทางเลาะไหล่เขาเลียบบแม่น้ำ
แม่แตงเข้าเขตสบก้ายจากบ้านสบก้ายถึงทุ่งยี่วะ (4 กิโลเมตร) และมีเส้นทางแคบๆ ใช้ได้เฉพาะฤดู
แล้งจากทุ่งยี่วะถึงบ้านป่าข้าวหลาม (9 กิโลเมตร)

ภาพที่ 4.2 สภาพเส้นทางถนนทางเข้าหมู่บ้านป่าข้าวหลาม
ที่มา : หมู่บ้านป่าข้าวหลาม วันที่ 30 มกราคม 2547

4. การประกอบอาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับทำไร่ ทำสวน เช่น ปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ และหาของป่า ปลูกข้าวโพด อาชีพทอผ้าและอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น การถ่อแพ ค่าจ้างถ่อแพละ 300 บาทต่อแพ ค่าแพ 900 บาท และการให้นักท่องเที่ยวพักอาศัยในบ้านของตนเป็นรายได้ อีกทางหนึ่ง คีนละ 20-50 บาทต่อคน ชาวบ้านมีรายได้จากการปลูกข้าว 70 ครอบครั้ว เลี้ยงควายขาย 60 ครอบครั้ว รับจ้างทั่วไป 30 ครอบครั้ว การท่องเที่ยว 30 ครอบครั้ว จะมีรายได้จากการขายของที่ระลึก อาหาร เครื่องดื่มและของขบเคี้ยว รวมทั้งบริการนวดแก่นักท่องเที่ยวด้วย จึงทำให้ชาวบ้านมีรายได้เฉลี่ย 10,000 บาทต่อปี

5. ประชากร

ประชากรในหมู่บ้านป่าข้าวหลาม มีทั้งสิ้น 82 ครอบครั้ว จำนวน 210 คน แยกเป็นชายจำนวน 108 คน หญิง 102 คน ส่วนใหญ่เป็นชาวกะเหรี่ยงที่อพยพย้ายมาจากอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่มาตั้งรกรากและทำมาหากิน

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT) ทางด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านป่าข้าวหลาม

1. จุดแข็งทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านป่าข้าวหลาม

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับชาวบ้าน พบจุดแข็งของหมู่บ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

1.1 ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง เป็นสิ่งที่น่าสนใจต่อการท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง มีถ้ำ แก่ง โขดหิน หน้าผา มีความสวยงามและความร่มรื่นของแม่น้ำแม่แตงที่ไหลผ่านสร้างความสุขสดชื่นให้แก่ผู้ที่มาเยือน ทั้งสองฝั่งของแม่น้ำล้วนเป็นเขตภูเขา ป่าอุดมสมบูรณ์ มีพันธุ์ไม้นานาชนิด ระบบนิเวศป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ ป่าสน ป่าดิบเขา การทำไร่หมุนเวียน การทำสวนป่า ซึ่งยังคงความสมบูรณ์และน่าท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง แสดงดังภาพที่ 4.3

ภาพที่ 4.3 ต้นไม้ขนาดใหญ่แสดงถึงความสมบูรณ์ของธรรมชาติ
ที่มา : หมู่บ้านป่าข้าวหลาม วันที่ 30 มกราคม 2547

1.2 ภูมิปัญญาชาวบ้านในการอธิบายความรู้เกี่ยวกับพันธุ์ไม้ พันธุ์สัตว์ ประวัติความเป็นมาของสิ่งต่างๆ การเรียกชื่อต้นไม้ที่มีอยู่ในธรรมชาติ ซึ่งเป็นความรู้ที่หาได้ยากในปัจจุบันและทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ในการท่องเที่ยวได้ดี ประกอบกับหมู่บ้านป่าข้าวหลามถือได้ว่าเป็นหมู่บ้านชาวเขาหมู่บ้านหนึ่งที่ยังคงวิถีชีวิตของความเป็นชาวเขาที่รักสงบแม้ว่าแสงสีและความเจริญทางวัตถุเข้าไปผสมกับความเป็นธรรมชาติอยู่บ้างแต่ก็ยังถือว่ามีปริมาณเพียงน้อยนิดซึ่งก็ยังคงเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวที่ต้องการความสงบ ร่มเย็น และพักผ่อนอย่างแท้จริง

1.3 หมู่บ้านป่าข้าวหลามถือได้ว่าเป็นต้นน้ำหรือต้นทางในการท่องเที่ยวที่มีความสนุกสนานซึ่งตลอดระยะเวลาในการท่องเที่ยวจะสามารถเต็มอิ่มกับธรรมชาติที่สวยงามและความตื่นเต้นในการท่องเที่ยวที่จะต้องเผชิญกับแก่งหินหลายๆ แก่งที่มีความสนุกสนานต่างๆ กัน สร้างสีสันในการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเป็นอย่างดีและนักท่องเที่ยวสามารถชื่นชมธรรมชาติโดยการเดินป่า หรือขี่ช้างได้ตามอัธยาศัย แสดงดังภาพที่ 4.4 และ 4.5

ภาพที่ 4.4 บริเวณจุดขึ้นแพของนักท่องเที่ยว ลำน้ำแม่แตง 1
ที่มา : หมู่บ้านป่าข้าวหลาม วันที่ 30 มกราคม 2547

ภาพที่ 4.5 บริเวณจุดขึ้นแพของนักท่องเที่ยว ลำน้ำแม่แตง 2
ที่มา : หมู่บ้านป่าข้าวหลาม วันที่ 30 มกราคม 2547

1.4 ความสงบเงียบของหมู่บ้านทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความสุขสงบและสามารถพักผ่อนได้อย่างเต็มที่เนื่องจากหมู่บ้านไม่มีสิ่งรบกวนใดใดทั้งสิ้น นักท่องเที่ยวจะสามารถสัมผัสกับวิถีชีวิตความเป็นชาวพื้นบ้านและความเป็นชาวเขาที่รักความสงบอย่างแท้จริง ประกอบกับความมีมิตรไมตรีของชาวบ้านป่าข้าวหลามสามารถสร้างความประทับใจให้แก่ผู้ที่มาเยือนได้เป็นอย่างดีโดยไม่มีเหตุการณ์ร้ายใดใดที่จะมารบกวนการท่องเที่ยวและการพักผ่อนของนักท่องเที่ยวเลย

1.5 ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของหมู่บ้าน ซึ่งเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ของบ้านเมืองที่มีความน่าสนใจคือ เป็นเส้นทางเดินทัพของขุนหลวงวิลังค๊ะและเส้นทางเดินทัพของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เป็นจุดขายอีกจุดหนึ่งของการท่องเที่ยว แสดงดังภาพที่ 4.6

ภาพที่ 4.6 นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติขี่ช้างด้วยความสนุกสนาน
ที่มา : หมู่บ้านป่าข้าวหลาม วันที่ 30 มกราคม 2547

2. จุดอ่อนทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านป่าข้าวหลาม

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับชาวบ้าน พบจุดอ่อนของหมู่บ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ดังนี้

2.1 ด้านวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมบางอย่างของกะเหรี่ยง เช่นการแต่งกาย การสร้างบ้านเรือนและมีสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน เช่น การใช้มอเตอร์ไซด์โทรศัพท์มือถือใช้แผงโซลาร์เซลล์ ทำให้เอกลักษณ์ความเป็นชาวเขาเปลี่ยนแปลงไปบางส่วน อาจไม่ดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวเท่าที่ควร ความเจริญทางด้านวัตถุเข้ามาในหมู่บ้านจากผู้มาเยือนและจากสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอาจทำให้จิตใจความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของชาวบ้านเริ่มลดน้อยลง ประกอบกับการทำมาหากินที่ต้องแก่งแย่งแข่งขันกันมากขึ้น ทำให้ความเอื้ออาทรเริ่มลดน้อยลงรวมถึงการเปลี่ยนแปลงการนับถือศาสนาจากความเชื่อดั้งเดิมเปลี่ยนมาเป็นการนับถือศาสนาคริสต์ของชาวบ้าน ทำให้ประเพณีวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมหายไป อาจทำให้ไม่มีจุดดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวเหมือนชาวเขาเผ่าอื่นๆ ที่ยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมไว้

2.2 ด้านชุมชน

2.2.1 ชุมชนขาดความเข้มแข็ง ขาดความสามัคคีในหมู่บ้านทำให้อิจกรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในหมู่บ้านหลายกิจกรรมไม่ประสบความสำเร็จและไม่ได้รับความร่วมมือประกอบกับการที่ชาวบ้านขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ถูกต้องในหมู่บ้าน อีกทั้งการไม่มีเวลาทำกิจกรรมและทำการประชุมเพื่อปรึกษาหารือในการพัฒนา การท่องเที่ยวของหมู่บ้านเนื่องจากต้องประกอบอาชีพทำมาหากินกันเป็นส่วนใหญ่ และการที่ชาวบ้านที่ไม่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเท่าที่ควรไม่มีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาบ้านเรือนหรือชุมชนให้มีความสวยงาม น่าอยู่ น่าชม

2.2.2 สุขอนามัยภายในหมู่บ้านยังไม่ดีเท่าที่ควร เนื่องจากลักษณะความเป็นอยู่ของชาวบ้านมีการปล่อยให้สัตว์เลี้ยง เช่น วัว ควาย หมู หากินอย่างอิสระภายในบริเวณหมู่บ้านรวมถึงประกอบอาหารและทำกิจกรรมทุกอย่างบนบ้านของตน ทำให้ภายในบ้านมีความสกปรก ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย คู่มืองานตาและมิกลินไม่พึงประสงค์ บริเวณชุมชนมีความสกปรก มีเศษขยะทิ้งเรี่ยราดอยู่ตามรายทาง มองดูไม่สวยงามและไม่น่าท่องเที่ยวเท่าที่ควรและการขาดแคลนห้องน้ำสะอาดไว้บริการแก่นักท่องเที่ยวและผู้ที่มาเยือนทำให้เกิดความไม่ประทับใจ แสดงดังภาพที่ 4.7

ภาพที่ 4.7 สภาพการเลี้ยงหมูของชาวบ้าน
ที่มา : หมูบ้านป่าข้าวหลาม วันที่ 30 มกราคม 2547

2.2.3 ถนนทางเข้าหมู่บ้านมีความยากลำบาก มีลักษณะสูงชัน เป็นอันตรายแก่นักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้ามาในหมู่บ้านและลำบากมากในช่วงฤดูฝน การขนส่งมีความยากลำบาก

2.2.4 ไม่มีศูนย์บริการและประสานงานเพื่อให้ข้อมูลการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้ทราบข้อมูลด้านต่างๆ ของหมู่บ้านและข้อมูลการท่องเที่ยว จึงทำให้บางครั้งชาวบ้านไม่มีโอกาสในการสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง รายได้ส่วนใหญ่จึงตกเป็นของไกด์นำเที่ยวทั้งหมด และขาดป้ายสื่อแสดงความหมายบอกเส้นทางและบอกสถานที่แก่นักท่องเที่ยวตามระยะทางที่ท่องเที่ยว

3. โอกาสทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านป่าข้าวหลาม

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับชาวบ้าน พบโอกาสของหมู่บ้านในการที่จะพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ดังนี้

3.1 นักท่องเที่ยวในปัจจุบันเริ่มหันมาสนใจท่องเที่ยววิถีชีวิตและวัฒนธรรมชนเผ่ารวมถึงการท่องเที่ยวในเชิงธรรมชาติและการผจญภัยในประเทศไทยมากขึ้น

3.2 การขยายตัวของกาการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ในปัจจุบันเนื่องจากการพัฒนาทางเทคโนโลยี ก่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ทางด้านระบบการขนส่ง

การสื่อสาร การพัฒนาเศรษฐกิจ การศึกษา การพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ฯลฯ ทำให้ความต้องการในการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นนี้ ทำให้ประเทศไทยมีโอกาสที่จะขยายตัวทางด้านการท่องเที่ยวในอนาคต

3.3 การขยายตัวของการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่สร้างโอกาสในการรับนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นของจังหวัด

3.4 นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาล จะสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว ทั้งด้านการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้านการตลาด พัฒนาสินค้าและบริการให้มีคุณภาพดี และการจัดการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่รวดเร็ว สนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยว จึงเป็น โอกาสดีในการพัฒนาการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ

3.5 พื้นที่ของหมู่บ้านป่าข้าวหลามสามารถเชื่อมต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่น่าสนใจได้อีกหลายแห่ง เช่น ห้วยน้ำดัง หมู่บ้านมูเซอร์ หมู่บ้านอีโก้ เป็นต้น

4. อุปสรรคทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านป่าข้าวหลาม

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับชาวบ้าน พบว่าอุปสรรคของหมู่บ้านในการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวมีดังนี้

4.1 ผู้ประกอบการท่องเที่ยวไม่สนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อเข้ามาร่วมวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวและร่วมรับผลประโยชน์อย่างยุติธรรม บางส่วนมุ่งเน้นแต่ผลประโยชน์ส่วนตัว ทำให้ชาวบ้านมีรายได้จากการท่องเที่ยวน้อยและถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ประกอบการ เช่น เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาล่องแพ โดยเก็บเงินจากนักท่องเที่ยวจำนวนมาก แต่กลับจ่ายให้แก่ชาวบ้านเพียงจำนวนเล็กน้อยไม่เหมาะสมเท่าที่ควร ซึ่งดูเหมือนว่าหมู่บ้านป่าข้าวหลามจะเป็นฝ่ายที่ถูกกระทำและได้รับผลกระทบด้านลบเท่านั้นไม่ได้รับผลประโยชน์ในฐานะที่เป็นเจ้าของพื้นที่ท่องเที่ยวเลย

4.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ปฏิบัติงานไม่ประสานความร่วมมือกัน จึงทำให้การทำงานเป็นไปอย่างเชื่องช้าและไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

4.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ขาดความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงทำให้เกิดการปฏิบัติงานที่ไม่สอดคล้องและสัมพันธ์กับสภาพความเป็นจริงของพื้นที่ และปัญหาบางอย่างในพื้นที่ถูกปล่อยปละละเลย เช่น การปล่อยช้างในหากินในป่า บางครั้งบุกรุกพื้นที่ทำกินของชาวบ้านการตัดไม้

ทำลายป่าเพื่อนำไม้มาสร้างแพไม้ไผ่ของชาวบ้าน ส่งผลกระทบต่อนิเวศป่าในเขตลุ่มแม่น้ำแม่แตง เช่น ป่าขาดความอุดมสมบูรณ์ หรือสัตว์ขาดที่อยู่อาศัย เป็นต้น

4.4 ขาดงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุงและพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสมบูรณ์มากกว่านี้ เช่น การทำถนนทางเข้าหมู่บ้านให้มีความสะดวก

4.5 ในช่วงฤดูฝน น้ำในแม่น้ำมีมากและไหลแรง จึงไม่เหมาะสมในการท่องเที่ยว เนื่องจากอาจเกิดอันตรายแก่นักท่องเที่ยวได้

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน

จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคทางการท่องเที่ยวในหมู่บ้านป่าข้าวหลาม ผู้วิจัยได้ร่วมกับชาวบ้านในการคิดค้นหาแนวทางการบริหารจัดการท่องเที่ยวในหมู่บ้านเพื่อพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยมีแนวทางในการบริหารจัดการ ดังนี้

1. แนวทางการแก้ไขจุดอ่อนและอุปสรรค

1.1 ร่วมกันฟื้นฟูอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรม สร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในชุมชน

1.2 ให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแก่คนในชุมชน

1.3 ปรับเปลี่ยนระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในหมู่บ้านและขอความร่วมมือจากผู้ประกอบการเรื่องผลตอบแทนของชุมชน

1.4 จัดให้มีห้องน้ำสะอาดไว้บริการอย่างเพียงพอและพัฒนาความสะอาดในชุมชน

1.5 จัดตั้งศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวจัดทำป้ายสื่อแสดงความหมายต่างๆ ประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. แนวทางการพัฒนาจุดแข็งและโอกาส

2.1 จัดการส่งเสริมการท่องเที่ยวไปยังผู้ประกอบการท่องเที่ยวทั่วไป ให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

2.2 เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวของหมู่บ้านให้กว้างขวางในระดับประเทศและระดับสากล

2.3 จัดทำกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกับหมู่บ้านชาวเขาหมู่บ้านอื่นๆ เพื่อสร้างจุดขายและอำนาจต่อรองกับผู้ประกอบการท่องเที่ยว

2.4 ทำการประสานงานด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เพื่อการพัฒนาที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

2.5 ทำการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจและเป็นเอกลักษณ์ให้เป็นจุดขายของการท่องเที่ยว

3. แนวทางการนำโอกาสไปพัฒนาจุดอ่อนโดยการสังเคราะห์โอกาสและจุดอ่อนให้เปลี่ยนเป็นจุดแข็ง

3.1 ขอรับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณจากภาครัฐเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน

3.2 เพิ่มโอกาสในการคัดสรรผู้ประกอบการที่ดีในการนำเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้าน โดยทำการประชาสัมพันธ์ไปยังผู้ประกอบการให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

3.3 พัฒนาความร่วมมือในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในหมู่บ้านระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.4 พัฒนาเส้นทางในการคมนาคมขนส่งให้มีความสะดวกสบายและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการให้มากขึ้น

3.5 พัฒนาด้านสุขอนามัยและความสะอาดในหมู่บ้านให้มีความสวยงามและน่าอยู่น่าชม

4. แนวทางการนำจุดแข็งมาพัฒนาอุปสรรคโดยการสังเคราะห์จุดแข็งและอุปสรรคให้เปลี่ยนเป็นจุดแข็ง

4.1 เมื่อชุมชนมีความพร้อมทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นสมบัติของชุมชน เมื่อชุมชนเป็นเจ้าของจึงมีสิทธิในการบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ด้วยการออกกฎเกณฑ์ต่างๆในการใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณภาพ

4.2 จากความสมบูรณ์ทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน ย่อมเป็นสิ่งดึงดูดใจและเป็นความท้าทายของนักท่องเที่ยวด้านต่างๆ ที่จะเข้ามาดำเนินการหาทางร่วมกันทำให้บรรลุผลตามเป้าหมาย จึงจะเกิดเป็นความร่วมมือกันของคนที่มีความปรารถนาดีและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

4.3 การปล่อยให้ธรรมชาติได้มีโอกาสฟื้นฟูตัวเองสักระยะเวลาหนึ่ง โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนหลังจากการถูกรบกวนโดยนักท่องเที่ยวในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวที่ผ่านมาจะเป็นการดำรงไว้ซึ่งคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยววันนั้น ในทุกๆ ด้าน

4.4 ทำการฝึกอบรมไกด์ท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถในการนำเที่ยวและอธิบายข้อมูลการท่องเที่ยวของหมู่บ้านได้เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอีกทางหนึ่ง จัดระบบการแบ่งผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวขึ้นใหม่ เพื่อความเป็นธรรมแก่ชาวบ้านและส่งเสริมเศรษฐกิจภายในชุมชน

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วม

จากการวิเคราะห์(SWOT) ร่วมกับชาวบ้านป่าข้าวหลามซึ่งเป็นชาวกะเหรี่ยงและยึดแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศักยภาพในการรองรับของพื้นที่สามารถกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนออกเป็น 2 รูปแบบ คือ การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศป่าและการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น ตามรายละเอียดดังนี้

1. การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศป่า

ระบบนิเวศป่าในเขตหมู่บ้านป่าข้าวหลาม ประกอบด้วยไม้ผลัดใบ(Evergreen Forest) ประกอบด้วยป่าดงดิบแล้ง ป่าดงดิบเขา ป่าสนเขาและป่าผลัดใบ ได้แก่ ป่าผสมผลัดใบหรือป่าเบญจพรรณที่มีไม้สักขึ้นปะปนกับไม้อื่นๆ ป่าเต็งรังและป่าซึ่งเกิดจากการทำไร่หมุนเวียน

ระบบนิเวศป่า ประกอบด้วยป่าในเขตภูเขา และป่าสองฝั่งแม่น้ำ ซึ่งมีพืชน้ำขึ้นสองฝั่งและเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์คล้ายป่าฝน (Rain Forest) ป่าในเขตแม่น้ำหรือเขตภูเขาที่ไม่ถูกรบกวนจากประชาชน

กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาระบบนิเวศป่าและความหลากหลายทางชีวภาพสามารถทำได้ทั้งการเดินป่า การล่องแพ การขี่จักรยานภูเขา แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นกิจกรรมการท่องเที่ยวดังกล่าวจะสามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็ต่อเมื่อผู้ประกอบการนำเที่ยวต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในลักษณะนี้ และให้ความร่วมมือกับชุมชนในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ และควรทำการส่งเสริมให้ไกด์นำเที่ยวมีความรู้ความเข้าใจพื้นที่ ความเป็นระบบนิเวศป่า การอนุรักษ์ธรรมชาติและระบบชีวภาพดังกล่าวด้วย เพื่อนักท่องเที่ยวจะได้รับความรู้จากการท่องเที่ยวไปพร้อมๆ กับความ สนุกสนานเพลิดเพลินในการขี่ช้าง เดินป่าหรือการล่องแพ ดังภาพการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น แสดงดังภาพที่ 4.8 ถึง ภาพที่ 4.11

ภาพที่ 4.8 สภาพการเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านป่าข้าวหลาม
ที่มา : หมู่บ้านป่าข้าวหลาม วันที่ 30 มกราคม 2547

ภาพที่ 4.9 นักท่องเที่ยวกำลังสนุกสนานในการล่องแพตามลำน้ำแดง 1
ที่มา : ลำน้ำแดง (2547)

ภาพที่ 4.10 นักท่องเที่ยวกำลังสนุกสนานในการล่องแพตามลำน้ำแดง 2
ที่มา : ลำน้ำแดง (2547)

ภาพที่ 4.11 นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติกำลังขี่ช้างท่องเที่ยวตามลำน้ำแดง
ที่มา : ลำน้ำแดง (2547)

ในเขตรบบนิเวศของบ้านป่าข้าวหลามซึ่งเป็นหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยง ชาวบ้านอาศัยอยู่กับธรรมชาติอย่างแท้จริง การดำรงชีวิตของคนในชุมชนมีความผูกพันอย่างแนบแน่นกับธรรมชาติ มีการพึ่งพาอาศัยธรรมชาติในการประกอบอาชีพการทำมาหากิน จึงทำให้ความเป็นอยู่ของชุมชนแตกต่างไปจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในตัวเมือง จุดนี้เองจึงถือเป็นจุดที่น่าดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยือนและพักอาศัยในหมู่บ้านร่วมกับชาวบ้าน ชาวบ้านอยู่อาศัยกันอย่างสงบสุข เรียบง่าย ไม่ยึดติดกับความเจริญทางวัตถุ ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อไป หากทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อาจทำให้ขาดเสน่ห์ในด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมบางอย่างที่ขาดหายไปควรทำการรื้อฟื้นขึ้นมา เพื่อสร้างความมั่นคงทางวัฒนธรรมและความเป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่า

กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น คือ การให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเรียนรู้วัฒนธรรม ความเป็นมาของชุมชน วิธีการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ การพักอาศัยของชาวบ้านโดยนักท่องเที่ยวได้มาพักอาศัยร่วมกับชาวบ้านและสัมผัสความเป็นอยู่อย่างใกล้ชิด เป็นการเรียนรู้และศึกษาโดยเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกๆกิจกรรม โดยมีการประสานความร่วมมือระหว่างไกด์นำเที่ยวกับชาวบ้าน มีการอธิบายวัฒนธรรมความเป็นอยู่ วิถีชีวิตให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ตลอดจนการพักอาศัยในหมู่บ้าน

ภาพที่ 4.12 ลักษณะการแต่งกายและวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยง

ที่มา : หมู่บ้านป่าข้าวหลาม วันที่ 15 มกราคม 2547

ภาพที่ 4.13 ชาวบ้านกำลังเย็บปักผ้าเพื่อใช้ในการแต่งกาย

ที่มา : หมู่บ้านป่าข้าวหลาม วันที่ 15 มกราคม 2547

ภาพที่ 4.14 ชาวบ้านกำลังตำข้าวด้วยเครื่องตำข้าวซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

ที่มา : หมู่บ้านป่าข้าวหลาม วันที่ 15 มกราคม 2547

ภาพที่ 4.15 แปลงปลูกผักของชาวบ้านเพื่อป้องกันสัตว์เลื้อยเข้าไปทำลาย
ที่มา : หมู่บ้านป่าข้าวหลาม วันที่ 30 มกราคม 2547

2. กำหนดเส้นทางการท่องเที่ยว

เส้นทางการท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน

วันที่ 1

เวลา 8.00 น. ออกเดินทางจากเชียงใหม่โดยรถยนต์ เข้าสู่อำเภอแม่แตง

เวลา 9.00 น. ถึงตลาดแม่มาลัย ให้นักท่องเที่ยวแวะซื้อสินค้าและอาหาร

เวลา 12.00 น. แวะรับประทานอาหารกลางวัน ที่หมู่บ้านอาข่าที่ Akha Village และ
ศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมอาข่า

ภาพที่ 4.16 การแต่งกายของผู้หญิงชาวอาข่า

ที่มา : หมู่บ้านอาข่า วันที่ 15 มกราคม 2547

ภาพที่ 4.17 ผู้สูงอายุชาวอาข่า

ที่มา : หมู่บ้านอาข่า วันที่ 15 มกราคม 2547

เวลา 13.30 น. ออกเดินทางต่อโดยการเดินป่า เพื่อชมธรรมชาติและศึกษาพืชพันธุ์ไม้ต่างๆ โดยไกด์ทำการอธิบายรายละเอียดเพื่อการท่องเที่ยวตลอดเส้นทางและให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวระหว่างการเดินทาง

ภาพที่ 4.18 นักท่องเที่ยวเดินป่าเพื่อชมธรรมชาติ

ที่มา : หมู่บ้านป่าข้าวหลาม วันที่ 30 มกราคม 2547

เวลา 16.00 น. ถึงบ้านป่าข้าวหลาม นักท่องเที่ยวเข้าที่พักและทำการศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านซึ่งเป็นชาวกะเหรี่ยงและพักผ่อนตามอัธยาศัย

ภาพที่ 4.19 ปากทางเข้าหมู่บ้านป่าข้าวหลาม หมู่ที่ 7 ต.ก๊กช้าง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่
ที่มา : หมู่บ้านป่าข้าวหลาม วันที่ 30 มกราคม 2547

ภาพที่ 4.20 นักท่องเที่ยวกำลังเดินข้ามลำน้ำแม่แตงเพื่อเข้าไปยังหมู่บ้านป่าข้าวหลาม
ที่มา : หมู่บ้านป่าข้าวหลาม วันที่ 30 มกราคม 2547

เวลา 19.00 น. รับประทานอาหารค่ำ พร้อมชมการแสดงของชาวเขา

ภาพที่ 4.21 นักท่องเที่ยวร่วมรับประทานอาหารท้องถิ่นกับชาวบ้าน
ที่มา : หมู่บ้านป่าข้าวหลาม วันที่ 30 มกราคม 2547

ภาพที่ 4.22 นักท่องเที่ยวชมการแสดงของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง
ที่มา : หมู่บ้านป่าข้าวหลาม วันที่ 30 มกราคม 2547

เวลา 22.00 น. เข้าที่พัก โดยพักอาศัยกับชาวบ้าน

ภาพที่ 4.23 ลักษณะห้องพักของนักท่องเที่ยว
ที่มา : หมู่บ้านป่าข้าวหลาม วันที่ 30 มกราคม 2547

วันที่ 2 เวลา 9.00 น. รับประทานอาหารเช้า
เวลา 9.30 น. ชี้แจงจากบ้านป่าข้าวหลามไปหมู่บ้านโป่งแฉ่นโดยผู้นำทางมีการ
บรรยายการท่องเที่ยวตลอดเส้นทาง ให้นักท่องเที่ยวได้มีความรู้
เกี่ยวกับป่าไม้ พันธุ์ไม้ ทรัพยากรธรรมชาติรวมถึงเพื่อให้มีจิตใจใน
การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ภาพที่ 4.24 นักท่องเที่ยวขี่ช้างเพื่อเดินทางจากบ้านป่าข้าวหลาม ไปยังหมู่บ้านโป่งแง่น
ที่มา : หมู่บ้านป่าข้าวหลาม วันที่ 30 มกราคม 2547

เวลา 12.00 น. แวะรับประทานอาหารกลางวันที่หมู่บ้านโป่งแง่น ซึ่งเป็นชาวเขาเผ่า
มูเซอ และเรียนวัฒนธรรมของเผ่ามูเซอก่อนออกเดินทาง

เวลา 13.00 น. นักท่องเที่ยวลงแพไม้ไผ่จากโป่งแง่น ไปหมู่บ้านสบก้าย ระยะทาง
6 กิโลเมตรระหว่างการล่องแพนั้นผู้นำทางจะทำการอธิบายพันธุ์พืช
พันธุ์ไม้ ตามระยะฝั่งแม่น้ำแม่แตง พร้อมแนะนำความน่าสนใจของ
การล่องแพในเส้นทางนี้แก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะชื่อแก่งต่างๆ
ระหว่างทางการล่องแพ ตั้งแต่บ้าน โป่งแง่นถึงบ้านสบก้าย มีทั้งหมด
15 แก่ง คือ

- 1) แก่งหาดผาสามเส้า
- 2) แก่งกระเดือ
- 3) แก่งหินดำ
- 4) แก่งฮ้าย (แก่งร้าย)
- 5) แก่งสบทุ่งยี่วะ

- 6) แก่งน้อย
- 7) แก่งโป่งป่าหวาย
- 8) แก่งไม้สักเคียน
- 9) แก่งห้วยป่าปง
- 10) แก่งป่าป้าง (ไม้ไผ่ข้าวหลาม)
- 11) แก่งสองพี่น้อง
- 12) แก่งสามง่าม
- 13) แก่งกุดน้อย
- 14) แก่งนกก๊ก
- 15) แก่งปู่ชอ

การล่องแก่งนั้นสร้างความประทับใจในการเดินทางท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 4.25

นักท่องเที่ยวล่องแพไม้ไผ่โดยผ่านแก่งต่างๆ

ที่มา :

การล่องแพตามระยะทางสองฝั่งแม่น้ำแม่แตง วันที่ 30 มกราคม 2547

เวลา 16.00 น. ถึงบ้านสภากายและเดินทางกลับในตัวจังหวัดเชียงใหม่โดยสวัสดิภาพ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยชุมชนมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาบ้านป่าข้าวหลาม ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสอุปสรรคทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยชุมชนมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพในการรองรับของพื้นที่ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นกรอบในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ การสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ คือ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและผู้ประกอบการท่องเที่ยวในพื้นที่ จากการเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบความถูกต้องและวิเคราะห์ผล สรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

บริบทและสภาพปัจจุบันของชุมชน

หมู่บ้านป่าข้าวหลามตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 700-800 เมตร ระยะห่างโดยรวม 52 กิโลเมตร จากที่ว่าการอำเภอแม่แตง เป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง หมู่บ้านจัดตั้งขึ้นตั้งประมาณปี 40 ปีที่ผ่านมา โดยมีครอบครัวของนายกระสาย ตีลู เป็นครอบครัวแรกที่ย้ายเข้ามาอยู่ ณ หมู่บ้านแห่งนี้ แต่เดิมหมู่บ้านป่าข้าวหลามเป็นหมู่บ้านบริวารของหมู่บ้านสบก้ายหมู่ที่ 6 ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ต่อมาประชากรในหมู่บ้านป่าข้าวหลามได้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทางราชการฝ่ายปกครองของอำเภอแม่แตงจึงได้เสนอขอแบ่งแยกหมู่บ้านเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการบริหารงบประมาณและการสนับสนุนในด้านความจำเป็นพื้นฐาน โดยได้แยกออกมาเป็นหมู่บ้านที่ 7 ตำบลกี้ดช้าง เมื่อ พ.ศ. 2534 ผู้ใหญ่บ้านคนแรกก็คือ นายคะสา ตีลู ต่อมาเมื่อนายคะสา ตีลู เกษียณอายุราชการเมื่อ พ.ศ. 2538 จึงได้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านคนใหม่ และผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งให้เป็นผู้ใหญ่บ้านคนใหม่คือ นายมานะ คอมูแฮ

ประชากรในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นชาวกะเหรี่ยงที่อพยพย้ายมาจากอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอนและอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่มาตั้งรกรากและทำมาหากินประชากรส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกี่ยวกับทำไร่ ทำสวน เช่น ปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ หาของป่า ปลูกข้าวโพด ทอผ้า รับจ้างทั่วไปและอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น การล่องแพ และการให้นักท่องเที่ยวพักอาศัยในบ้าน รายได้จากการขายของที่ระลึก อาหาร เครื่องดื่มและของขบเคี้ยว รวมทั้งบริการนวดแก่นักท่องเที่ยว ด้วยรายได้เฉลี่ยประมาณปีละ10,000 บาท ต่อคน

ลักษณะภูมิประเทศของหมู่บ้านมีลักษณะเป็นภูเขาสลับซับซ้อน มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 700-800 เมตร มีแม่น้ำที่สำคัญไหลผ่าน คือ แม่น้ำแม่แตง ลำน้ำห้วยกอก ลำน้ำห้วยจอกทิศเหนือติดหมู่บ้านห้วยน้ำดัง ทิศใต้ติดหมู่บ้านสบก้าย ทิศตะวันออกติดหมู่บ้านทุ่งยี่วะและทิศตะวันตกติดหมู่บ้านแม่สะ ภูมิอากาศค่อนข้างเย็นสบายตลอดปี ทั้งนี้เพราะหมู่บ้านตั้งอยู่ท่ามกลางระบบนิเวศป่า และภูเขาสองฝั่งแม่น้ำแม่แตง สภาพป่าโดยรอบเป็นป่าไม้เบญจพรรณ มีพันธุ์ไม้หลากหลายชนิด สามารถพบเห็นสัตว์ป่าได้บ้างประกอบด้วยภูเขา ป่าไม้ เกะแก่งในแม่น้ำ จึงทำให้ลักษณะภูมิประเทศดังกล่าวเหมาะแก่การล่องแพเป็นอย่างยิ่ง การเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านป่าข้าวหลามมี 2 เส้นทาง คือ เส้นทางที่ 1 เดินทางจากถนนแม่มาลัย-ปาย และเส้นทางที่ 2 จากถนนสายเชียงใหม่-ฝาง หมู่บ้านป่าข้าวหลามถือได้ว่าเป็นหมู่บ้านชาวเขาอีกหมู่บ้านหนึ่งที่มีความน่าสนใจในการท่องเที่ยว เนื่องจากว่ามีลักษณะภูมิประเทศที่มีความสวยงาม ความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้รวมถึงมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจหลายประเภท เช่น การล่องแพ ชี่ซ้างและเดินป่า ฯลฯ

จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านป่าข้าวหลาม

1. จุดแข็งทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านป่าข้าวหลาม

ผลการวิจัยพบว่าจุดแข็งหรือสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวในพื้นที่วิจัยประกอบด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศป่าและแม่น้ำแม่แตง ก่อให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ ความสวยงามร่มรื่นของธรรมชาติเป็นจุดดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี รวมถึงพืชพันธุ์ไม้ พันธุ์สัตว์ ถ้ำ แก่ง ซึ่งการล่องแก่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจที่นักท่องเที่ยวสามารถได้ประสบการณ์ที่ดี ได้รับความตื่นเต้น สนุกสนานระหว่างการล่องแก่ง การชี่ซ้าง เดินป่า กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้เป็นจุดที่สร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ในขณะเดียวกันหมู่บ้านป่าข้าวหลามก็ยังเป็นหมู่บ้านชาวเขาที่มีความสงบสุข มีความสงบเงียบ นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบธรรมชาติและความเงียบสงบของธรรมชาติ ก็จะสามารถพักผ่อนได้อย่างเต็มที่กับการต้อนรับที่ดีและความมีมิตรไมตรีของชาวบ้านโดยนักท่องเที่ยวจะได้รับความรู้ทาง

ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของหมู่บ้านและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวเขาได้อีกด้วย สิ่งต่างๆ เหล่านี้ถือเป็นจุดแข็งและจุดเด่นที่เป็นที่ชื่นชอบและดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมในหมู่บ้านมากยิ่งขึ้น

2. จุดอ่อนทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านป่าข้าวหลาม

ผลการวิจัยพบว่า จุดอ่อนหรือข้อเสียของหมู่บ้านป่าข้าวหลามที่อาจทำให้การท่องเที่ยวไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร คือ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีบางส่วนตามการเปลี่ยนแปลงการนับถือศาสนาของชาวบ้านเช่น การแต่งกาย การปลูกสร้างบ้านเรือน การใช้เทคโนโลยีบางอย่างที่มีความทันสมัย การใช้สิ่งอำนวยความสะดวกบางประเภท ทำให้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชนเผ่ากะเหรี่ยงนั้นหายไปบางส่วน ในการเปลี่ยนแปลงด้านชุมชนพบว่า ชุมชนขาดความเข้มแข็ง ขาดความสามัคคี ขาดความรู้และความเข้าใจในการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้กิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวไม่ได้รับความร่วมมือและไม่ประสบความสำเร็จ ประกอบกับชาวบ้านที่ไม่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ก็จะไม่มีความกระตือรือร้นในการพัฒนาที่อยู่อาศัยของตนทำให้บริเวณหมู่บ้านแลดูไม่สวยงาม มีความสกปรก ขาดสุขอนามัยที่ดีในหมู่บ้านโดยชาวบ้านปล่อยให้สัตว์เลื้อยของตนหากินอย่างอิสระในบริเวณหมู่บ้าน ทำให้เกิดความสกปรกไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย รวมถึงการขาดแคลนห้องน้ำสะอาด ไร้บริการแก่นักท่องเที่ยว จุดอ่อนด้านอื่นๆ เช่น ถนนทางเข้าหมู่บ้านมีความยากลำบาก มีลักษณะสูงชันและอันตรายในบางช่วง หมู่บ้านไม่มีศูนย์บริการและประสานงานเพื่อให้ข้อมูลการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว สิ่งต่างๆ เหล่านี้ถือเป็นจุดอ่อนที่จะต้องทำการปรับปรุงแก้ไขกันอย่างจริงจังเพื่อการท่องเที่ยวจะได้สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างเหมาะสม

3. โอกาสทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านป่าข้าวหลาม

ผลการวิจัยพบว่าโอกาสที่จะทำให้หมู่บ้านเกิดการพัฒนาการท่องเที่ยว คือนักท่องเที่ยวในปัจจุบันเริ่มหันมาสนใจการท่องเที่ยวแบบวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชนเผ่า รวมถึงการท่องเที่ยวในเชิงนิเวศการผจญภัยมากยิ่งขึ้น อีกทั้งการขยายตัวของการท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับการพัฒนาทางเทคโนโลยี การคมนาคมขนส่ง การติดต่อสื่อสารที่มีความสะดวกสบายขึ้น การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การศึกษา สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่ส่งผลให้ผู้คนสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้มากยิ่งขึ้น เกิดโอกาสที่แหล่งท่องเที่ยวจะสามารถได้รับนักท่องเที่ยวมากขึ้นเป็นเงาตามตัว ประกอบกับนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาล ที่จะเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและที่สำคัญคือพื้นที่ของหมู่บ้านป่าข้าวหลามยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่น่าสนใจได้อีกหลายแห่ง เช่น ห้วยน้ำดัง หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ หมู่บ้านชาวเขาเผ่าอีก้ออีกด้วย ซึ่งโอกาสเหล่านี้ถือเป็นสิ่งที่จะ

สนับสนุนทำให้การท่องเที่ยวในพื้นที่หมู่บ้านป่าข้าวหลามจะสามารถพัฒนาและรับนักท่องเที่ยวได้มากยิ่งขึ้น

4. อุปสรรคทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านป่าข้าวหลาม

ผลการวิจัยพบว่า อุปสรรคทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านป่าข้าวหลาม คือ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวบางส่วนไม่สนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อให้เข้ามาวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวและร่วมรับผลประโยชน์อย่างยุติธรรม ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังคงเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน โดยการกอบโกยผลประโยชน์จากชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านไม่มีรายได้จากการท่องเที่ยวและถูกเอารัดเอาเปรียบ ประการต่อมาคือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ปฏิบัติงานไม่ประสานความร่วมมือกัน อีกทั้งยังขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยังคงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมชนเผ่าไว้ให้ยั่งยืน ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนถูกปล่อยปละละเลยจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและระบบวัฒนธรรมของชนเผ่า รวมทั้งการขาดงบประมาณในการปรับปรุงและพัฒนาการท่องเที่ยวเช่น การทำถนนทางเข้าหมู่บ้านให้มีความสะดวกและปลอดภัยมากขึ้น และงบประมาณในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชาวบ้านในหมู่บ้าน สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวในหมู่บ้านและต้องการการแก้ไขอย่างเป็นระบบ เพื่อผลประโยชน์ของชุมชนอย่างแท้จริง

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน

จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคทางการท่องเที่ยวในหมู่บ้านป่าข้าวหลามร่วมกับชาวบ้าน ได้พบแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ดังนี้

1. แนวทางการแก้ไขจุดอ่อนและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน

1.1 ร่วมกันฟื้นฟูอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรม สร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในชุมชน

1.2 ให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแก่คนในชุมชน

1.3 ปรับเปลี่ยนระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในหมู่บ้านและขอความร่วมมือจากผู้ประกอบการเรื่องผลตอบแทนของชุมชน

1.4 จัดให้มีห้องน้ำสะอาดไว้บริการอย่างเพียงพอและพัฒนาความสะอาดในชุมชน

1.5 จัดตั้งศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวจัดทำป้ายสื่อแสดงความหมายต่างๆ ประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. แนวทางการพัฒนาจุดแข็งและโอกาสทางการท่องเที่ยว
 - 2.1 จัดการส่งเสริมการท่องเที่ยวไปยังผู้ประกอบการท่องเที่ยวทั่วไป ให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น
 - 2.2 เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวของหมู่บ้านให้กว้างขวางในระดับประเทศและระดับสากล
 - 2.3 จัดทำกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกับหมู่บ้านชาวเขาหมู่บ้านอื่นๆ เพื่อสร้างจุดขายและอำนาจต่อรองกับผู้ประกอบการท่องเที่ยว
 - 2.4 ทำการประสานงานด้านการท่องเที่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เพื่อการพัฒนาที่ต่อเนื่องและยั่งยืน
 - 2.5 ทำการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจและเป็นเอกลักษณ์ให้เป็นจุดขายของการท่องเที่ยว
3. แนวทางการนำโอกาสไปพัฒนาจุดอ่อนให้เป็นจุดแข็งทางการท่องเที่ยว
 - 3.1 ขอรับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณจากภาครัฐเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน
 - 3.2 เพิ่มโอกาสในการคัดสรรผู้ประกอบการที่ดีในการนำเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้าน โดยทำการประชาสัมพันธ์ไปยังผู้ประกอบการให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น
 - 3.3 พัฒนาความร่วมมือในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในหมู่บ้านระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 - 3.4 พัฒนาเส้นทางในการคมนาคมขนส่งให้มีความสะดวกสบายและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการให้มากขึ้น
 - 3.5 พัฒนาด้านสุขอนามัยและความสะอาดในหมู่บ้านให้มีความสวยงามและน่าอยู่น่าชม
4. แนวทางการนำจุดแข็งไปพัฒนาอุปสรรคให้เป็นจุดแข็งทางการท่องเที่ยว
 - 4.1 ออกกฎเกณฑ์ต่างๆ ในการใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณภาพ
 - 4.2 เกิดความร่วมมือกันของคนที่มีความปรารถนาดีและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
 - 4.3 การปล่อยให้ธรรมชาติได้มีโอกาสฟื้นฟูตัวเองสักระยะหนึ่ง โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนหลังจากการถูกรบกวนโดยนักท่องเที่ยวในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวที่ผ่านมา
 - 4.4 ทำการฝึกอบรมไกด์ท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถในการนำเที่ยวและอธิบายข้อมูลการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน ได้เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอีกทางหนึ่ง

4.5 จัดระบบการแบ่งผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวขึ้นใหม่ เพื่อความเป็นธรรมแก่ชาวบ้านและส่งเสริมเศรษฐกิจภายในชุมชน

รูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยร่วมกับชาวบ้านพบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยชุมชนมีส่วนร่วมของหมู่บ้านป่าข้าวหลาม มีดังนี้ คือ

1. รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศป่า

กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศป่าในเขตหมู่บ้านป่าข้าวหลามนั้นมีหลายประเภท คือ การเดินป่า การขี่ช้าง ล่องแพหรือการขี่จักรยานภูเขาเพื่อชมธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์และสวยงาม โดยนักท่องเที่ยวสามารถได้รับความรู้และความเพลิดเพลินในเวลาเดียวกันจากไกด์ท้องถิ่นและผู้ประกอบการนำเที่ยวที่มีความรู้ เพื่อส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมระหว่างการท่องเที่ยว มีจิตสำนึกและเคารพในธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว มีความรู้เพื่อนำไปเผยแพร่แก่บุคคลอื่นต่อไป

2. รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิต

หมู่บ้านป่าข้าวหลามเป็นหมู่บ้านที่มีความเป็นธรรมชาติที่สมบูรณ์มีความสงบเงียบเหมาะแก่การพักผ่อนและศึกษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตเป็นอย่างยิ่ง ชาวบ้านจะมีการดำรงชีวิตที่มีความผูกพันอยู่กับธรรมชาติ มีการพึ่งพาอาศัยธรรมชาติในการประกอบอาชีพ กิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตจึงเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเรียนรู้วัฒนธรรม ความเป็นมาของชนเผ่า การดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ พิธีกรรม อาหาร ดนตรี สิ่งของเครื่องใช้ บ้านเรือนโดยนักท่องเที่ยวจะสามารถเรียนรู้วัฒนธรรมได้อย่างลึกซึ้งและสัมผัสกับวิถีชีวิตจริงๆ ของชาวเขามีการทำกิจกรรมร่วมกับชาวบ้าน โดยการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การให้ข้อมูลจากชาวบ้านและไกด์นำเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความเข้าใจในวัฒนธรรม ไม่ทำลายวัฒนธรรมอีกทั้งสามารถเผยแพร่วัฒนธรรมได้อีกด้วย

3. การจัดรายการนำเที่ยว

มีการจัดรายการนำเที่ยวแบบ 2 วัน 1 คืน เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสกับรูปแบบการท่องเที่ยวทั้งเพื่อศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศป่า รวมทั้งการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชนเผ่า โดยกิจกรรมต่างๆ บรรจุเข้าไปในรายการนำเที่ยวอย่างครบถ้วน เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจในการท่องเที่ยวและเป็นการท่องเที่ยวที่เกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาหมู่บ้านป่าข้าวหลาม ตำบลกึ่งช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาบริบทและสภาพปัจจุบันของหมู่บ้าน ลักษณะการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน การบริหารจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และข้อมูลเกี่ยวกับผู้ประกอบการท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อนำมาวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนา และสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่เหมาะสมกับหมู่บ้าน โดยมีประเด็นต่างๆ ที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

ผลจากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคทางการท่องเที่ยวพบว่า กิจกรรมทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านป่าข้าวหลามที่เคยปฏิบัติยังมีจุดอ่อนอยู่หลายประการ กล่าวคือ การที่ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนการท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์น้อยและการกระจายรายได้ไม่ทั่วถึงทั้งหมู่บ้าน ขาดการให้ความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวในพื้นที่ ทั้งการให้ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศป่า ทรัพยากรธรรมชาติ และความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่า สิ่งเหล่านี้มิได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ทรัพยากรธรรมชาติบางส่วนถูกทำลาย นักท่องเที่ยวไม่ได้รับความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้นชุมชนท้องถิ่นจะต้องได้รับผลประโยชน์อย่างยุติธรรม ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงอยู่อย่างสมบูรณ์ และนักท่องเที่ยวได้รับความรู้และมีความเข้าใจในแหล่งท่องเที่ยวอย่างแท้จริง และที่กล่าวว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศยึดพื้นที่ธรรมชาติ ความยั่งยืนของระบบนิเวศ การให้การศึกษาทางด้านสิ่งแวดล้อมแก่นักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์และนักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ (Page and Dowling, 2002:65-69 และ Weaver and Oppermann, 2000:369)หรือหลักการของซูตีทรี ชูชาติ (2538:32) ซึ่งกล่าวว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นการใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว เช่น ธรรมชาติ โบราณวัตถุ โบราณสถาน วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นที่มีอยู่อย่างจำกัด อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในปัจจุบันและอนาคต พยายามลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรหรือทำให้กระทบต่อทรัพยากรให้น้อยที่สุด สงวนรักษาทรัพยากรให้คงอยู่สภาพเดิม การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและประชาชนเจ้าของท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็ต้อง สงวนรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวไว้ให้อนุชนรุ่นหลัง ประกอบกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ Holden (2000 : 193) กล่าวว่า หลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวต้องยึดบนพื้นฐานของธรรมชาติและวัฒนธรรม การจัดธุรกิจต้องจัดธุรกิจแตกต่างจากการท่องเที่ยวแบบมวลชน ปรัชญา ต้องเคารพพื้นที่ธรรมชาติ ประชาชนและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ ต้องเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์การพัฒนาเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมให้ดำเนินต่อไป การตลาด ต้องส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยการเน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หลักการและเป้าหมาย ต้องให้เกิดการพึ่งพิงอาศัยซึ่งกันและกัน และเกิดความยั่งยืนสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม จากการท่องเที่ยวที่ปรากฏในปัจจุบันมิได้สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว การท่องเที่ยวโดยขาดการวางแผนร่วมกับชุมชนและชุมชนเสียผลประโยชน์ ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของบุษบา สัทธการและคณะ (2544) สีสึก ฤทธิ์เนติกุลและคณะ (2544) เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการอยู่รอดของชุมชนม้ง บ้านคอยปุย จังหวัดเชียงใหม่

อีกทั้งปัญหาด้านอื่นๆ เช่น ความไม่เข้มแข็งในชุมชน จึงไม่สามารถจัดสร้างรูปแบบที่เป็นระบบและการสร้างอำนาจต่อรองกับผู้ประกอบการท่องเที่ยว ส่งผลให้ชุมชนขาดศักยภาพในการแก้ไขปัญหาและพัฒนารท่องเที่ยวในพื้นที่ ทั้งที่ในพื้นที่มีองค์ประกอบซึ่งเป็นจุดแข็งอยู่มากมายหลายประการ เช่น ความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ ความสวยงามของพื้นที่ วัฒนธรรมชนเผ่าและวิถีชีวิตซึ่งเป็นเอกลักษณ์ ประกอบกับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ทั้งการเดินป่า ชี่ช้างและการล่องแพ ตามที่ผลการวิจัยของวิไลภรณ์ ชันติสิทธิ์ (2541) กล่าวว่า ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ตลอดจนประเพณีของชนเผ่าถือเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่ควรได้รับการฟื้นฟูและอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ตลอดไป เช่นนี้เอง หมู่บ้านป่าข้าวหลามจึงควรร่วมกันฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของตนเองขึ้นมาให้เป็นจุดแข็งทางการท่องเที่ยวและเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งสามารถสร้างข้อได้เปรียบหลายประการ เพราะพื้นที่ไม่เพียงแต่จะมีเรื่องวัฒนธรรมประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์เท่านั้นแต่ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่นๆ ที่น่าสนใจ เพิ่มแรงกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวมากขึ้นอีกด้วย แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับ การแก้ไขปัญหาด้านอื่นๆ ด้วย เช่น การปรับปรุงบริเวณหมู่บ้านให้มีความสะอาด สวยงาม หรือการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาการท่องเที่ยวจึงจะประสบความสำเร็จ ตามที่สินธุ์ สโรบล (2543) และวิไล บุญบรรจง (2543) ที่กล่าวว่า การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และกระบวนการจัดการท่องเที่ยว นอกจากประชาชนมีส่วนร่วมแล้ว จะต้องให้รัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ให้ความร่วมมือสนับสนุนด้วย ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแต่ละหน่วยงานควรทำการแก้ไขปัญหาหรือปรับปรุงวิธีการบริหารงานของตนเพื่อให้สามารถประสานความร่วมมือระหว่างกันและให้การช่วยเหลือสนับสนุนชุมชนได้อย่างเต็มที่ มิฉะนั้นแล้วการพัฒนาการท่องเที่ยวก็จะไม่ประสบความสำเร็จ

ดังนั้น จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคทางการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยชุมชนมีส่วนร่วม นั้น ประเด็นสำคัญที่สุดคือ การให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทุกระบวนการ ตามที่อกิน รพีพัฒน์ (2527) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต้องให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหาเป็นผู้ที่กระทำทุกอย่างไม่ใช่เป็นการกำหนดจาก

ภายนอกแล้วประชาชนเข้าร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หากแต่ทุกอย่างต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนคิด
ขึ้นมาเอง ดังนี้แล้วแสดงให้เห็นว่าชาวบ้านหมู่บ้านป่าข้าวหลามจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการ
วางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทุกระดับ และที่สำคัญที่สุดคือเพื่อร่วมรับผลประโยชน์อย่าง
ยุติธรรมตามหลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ ได้รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม 2 รูปแบบ คือ รูปแบบ
การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศป่าและรูปแบบการท่องเที่ยว
เพื่อศึกษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น แต่จะพบจุดอ่อนและอุปสรรคอยู่หลายประการ จึงได้ให้
ข้อเสนอแนะและวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพิ่มเติมดังนี้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวและการ
พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแก่ชาวบ้าน เพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้องและไม่ก่อให้เกิดปัญหา
2. ควรจัดสร้างศูนย์ให้ข้อมูลทางการท่องเที่ยวเพื่อให้ข้อมูลการท่องเที่ยวในเส้นทาง
ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการนำเที่ยว
3. ควรจัดให้มีหน่วยงานเพื่อควบคุมดูแลและตรวจสอบการท่องเที่ยวในพื้นที่ว่ามี
ปัญหาหรือผลกระทบใดใดระหว่างการท่องเที่ยว เพื่อทำการลงโทษผู้กระทำความผิดทางการ
ท่องเที่ยวในพื้นที่ และแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ทันเวลา
4. จัดทำกฎระเบียบ ข้อบังคับอย่างเข้มงวดในการท่องเที่ยวตามเส้นทางที่กำหนด
เพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้องและการท่องเที่ยวที่ถูกต้อง
5. จัดให้มีผู้บรรยายให้ข้อมูลทางการท่องเที่ยวตลอดเส้นทางท่องเที่ยว โดยทำ
การฝึกอบรมไกด์ท้องถิ่น หรืออบรมแก่ผู้ประกอบการนำเที่ยว
6. ควรทำการปรับปรุงกระบวนการจัดการบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยว (Home Stay)
ให้มีความเป็นมาตรฐานและชาวบ้านได้รับผลประโยชน์อย่างกระจายทั่วถึงกันทั้งหมู่บ้าน
7. ควรประสานงานกับผู้ประกอบการนำเที่ยวหลาย ๆ บริษัท เพื่อทำการส่งเสริมการ
ท่องเที่ยวและจัดเข้าเป็นรายการนำเที่ยวของบริษัทเหล่านั้น
8. จัดทำสื่อเพื่อการโฆษณาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว แก่นักท่องเที่ยวและ
ประชาชนทั่วไป โดยของงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
9. ชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการท่องเที่ยว และรับผลประโยชน์ที่
เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว โดยทำการตกลงผลประโยชน์ที่เหมาะสมร่วมกับผู้ประกอบการที่นำ
นักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่อย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในบริเวณลุ่มน้ำแม่แตง โดยเฉพาะเพื่อเป็นพื้นฐานในการแก้ไขปัญหาในหลายๆ หมู่บ้านที่อยู่ในบริเวณนี้
2. ควรทำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชนเผ่ากะเหรี่ยงและการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงและชาวพื้นราบ
3. ควรศึกษาความพึงพอใจและความเป็นไปได้ในการท่องเที่ยวของหมู่บ้านป่าข้าวหลามและหมู่บ้านใกล้เคียง เพื่อปรับปรุงแนวทางการจัดการท่องเที่ยวให้ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บรรณานุกรม

- กนิษฐา อู่ถาวรและคณะ. โครงการวิจัยการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของ
ชุมชนบริเวณอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง สาขาหนองแม่นา จ.เพชรบูรณ์. เชียงใหม่
: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค, 2545.
- กิตติวัฒน์ รัตนคิดถ ก ภูเก็ต. เอกสารการอบรมยุวมัคคุเทศก์สถาบันราชภัฏเชียงใหม่. มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเชียงใหม่, 2545.
- ไกรสิทธิ์ สิริโชคและคณะ. โครงการวิจัยการเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
อำเภอ. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค, 2545.
- ชลธร ทิพย์สุวรรณ. การศึกษาวิเคราะห์เพื่อจัดสร้างรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน:
กรณีศึกษาหมู่บ้านม้งผานกกก ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่
: วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2548.
- ชูสิทธิ์ ชูชาติและคณะ. โครงการวิจัยรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตลุ่มแม่น้ำวาง. เชียงใหม่:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยสำนักงานภาค, 2544.
- ดารณี บุญธรรมและคณะ. โครงการวิจัยการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมโดย
ชุมชนชาวม้งบ้านน้ำคะ-สถานก้วย ต.ผาช้างน้อย อ.ปง จ.พะเยา. เชียงใหม่:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค, 2544.
- บุษบา สิทธิการและคณะ. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ดอยอินทนนท์
จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค,
2544.
- แผนพัฒนาอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: อำเภอแม่แตง, 2545.
- พระธรรมปิฎก. การพัฒนาที่ยั่งยืน(Sustainable Development). กรุงเทพฯ:มูลนิธิโกมลคีมทอง,
2542.
- วิไล บุญบรรจง. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณชายฝั่งทะเลเมือง
ระยอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง. ระยอง : การค้นคว้าอิสระ ปริญญาศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.

วิไลภรณ์ ชันดีสิทธิ์. วรรณคดีของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพ

ชีวิตบ้านแม่ต๋ำใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริ่ม จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่:

ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541.

สมศักดิ์ เตชะอารัน. การจัดการธุรกิจบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาบ้านแม่กำปอง กิ่ง

อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : การค้นคว้าแบบอิสระปริญญา

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.

สินธุ์ สโรบล. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: เส้นทางสู่ความเข้มแข็งของชุมชน. เอกสารประกอบการ

ประชุมประจำปี การวิจัยเพื่อท้องถิ่น ครั้งที่ 1. ม.ป.ท., 2543.

ลลิตีก ฤทธิเนติกุลและคณะ. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับ

การอยู่รอดของชุมชนชาวม้งบ้านดอยปู่ย อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย จังหวัด

เชียงใหม่. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค, 2544.

อकिन รพีพัฒน์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย และการมีส่วนร่วม

ของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : สักดิ์โสภากการพิมพ์, 2527.

อนุชา เล็กสกุลดิถก. กระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. เอกสารการประชุมเรื่อง “การสร้าง

ความร่วมมือและการวางแผนปฏิบัติงาน Ecotourism ในเขตภาคเหนือ” 5-6 มีนาคม

2541 เชียงใหม่ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2541

อุคร วงษ์ทับทิม. โครงการวิจัยชุมชนกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ตำบลแม่ฮี้

อำเภอป่าเย้ จังหวัดแม่ฮ่องสอน. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

สำนักงานภาค, 2545.

Borenemeier, Jeffrey; Victor, Michael and Durst, Patrick B. **Ecotourism for Forest**

Conservation and Community Development. Proceeding of an International

Seminar Held in ChiangMai, Thailand. 28 – 31 January 1997.

Fennell, David A. (1999). **Ecotourism an Introduction.** London : Routledge.

Goeldner, Charles R., Brent Ritchie, J.R.and McIntosh, Robert W. **Tourism Principle, Practices,**

Philosophies. 8 th. Ed. New York : John Wiley and Sons, Inc.,1999.

Holden, Andrew. Environment and Tourism. London : Routledge, 2000.

Page, Stephen J, and Dowling, Ross K. **Ecotourism.** Harlow: Prentice Hall, 2002.

Rogers, Anthea., and Slinn, Judy. **Tourism: Management of Facilities.** Singapore : Longman

Group UK, 1993.

Swarbrooke, J. **Sustainable Tourism Management.** New York: CABI, 1998.

Theobald, William. **Global Tourism : The Next decade.** 2 nd. Ed. London : Butterworth-Heinemann Ltd., 1994.

Weaver, David B. **Ecotourism in the less development world.** 2 nd. Ed. New York : Cab International, 1998.

World Tourism Organization. **Global Tourism Forecasts to the year 2000 and Beyond:The World.** Volume 1. Madrid,1995.

กาบือ อุนริกะพนาสกุล. สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2547.

กระสาย ตีฎ. ผู้ก่อตั้งหมู่บ้านป่าช้าวหลาม. สัมภาษณ์, 19 ธันวาคม 2546.

หมือคือ แซะกา. สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2547.

อมร ตีฎ. ผู้ใหญ่บ้านป่าช้าวหลาม. สัมภาษณ์, 2 พฤศจิกายน 2546.

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	นายสายชล พุกษนันท์
วัน เดือน ปีเกิด	1 มีนาคม 2501
ที่อยู่ปัจจุบัน	122 หมู่ 7 ตำบลสันมหาพน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ รหัสไปรษณีย์ 50150
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2521 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาบริหารการตลาด วิทยาลัยพาณิชยการเซตุน กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2536 โครงการพัฒนานักบริหาร CMU MINI MBA คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2538 ปริญญาตรี สาขาการส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ประวัติการทำงาน	อาชีพและธุรกิจส่วนตัว (ปัจจุบัน) <ul style="list-style-type: none">- เจ้าของบริษัท NAM THONG Ltd. (NARM THONG THAI RESTAURANT) ประเทศนิวซีแลนด์- เจ้าของ หจก. สายชลธุรกิจพัฒนา (stationary)- เจ้าของสวนเพราะรัก (ผลิตพืช – ผัก และผลไม้ปลอดสารพิษ ตราของดีเชียงใหม่)- ธุรกิจค้าที่ดิน ประวัติการทำงานในอดีต (ด้านอาชีพ) <ul style="list-style-type: none">- เจ้าของร้านสายชลแก๊ส (กรุงเทพมหานคร)- เจ้าของและผู้จัดการแม่แตงทัวร์ (ทัวร์ป่าแม่แตง)- เจ้าของโครงการสวนเกษตร “พรวัวพุกษา” (อ.พรวัว จ.เชียงใหม่)- กรรมการบริหาร บริษัทธนภัทรเคหะภัณฑ์ จำกัด

- กรรมการบริหาร บริษัทเชียงใหม่ฟูดแคนนิง จำกัด
- เจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งออก (Thai International Flower CO.,Ltd.)
- ครูโรงเรียนเอกชน (วิทยาลัยบริหารธุรกิจพิษณุโลก)
- พนักงานขายรถยนต์บรรทุก บริษัทเปรมประชา จำกัด (จ.เชียงใหม่)

ประวัติการทำงานในอดีต (ด้านสังคมและการเมือง)

- ที่ปรึกษาประธานคณะกรรมการการปกครอง วุฒิสภา
- ประธานสาขาพรรคประชาธิปัตย์ จังหวัดเชียงใหม่ เขต 3
- ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (ฯพณฯ สุทัศน์ เงินหมื่น)
- สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ (ส.จ.)
- ประธานกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยว การกีฬาและการศึกษา
สภาองค์การบริหารส่วน จังหวัดเชียงใหม่
- ผู้ทรงคุณวุฒิอำเภอแม่แตง
- ผู้ทรงคุณวุฒิ เทศบาลตำบลสันมหาพน อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่
- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาและวัฒนธรรม เทศบาลตำบล
สันมหาพน
- อนุกรรมการพิจารณาแผนพัฒนาการศึกษาและวัฒนธรรม เทศบาล
ตำบลสันมหาพน
- ประธานชมรมพ่อค้าและนักธุรกิจอำเภอแม่แตง
- นายก่อดังส โมสร โลออนส์เชียงใหม่ แม่แตง

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

หัวข้อการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่หมู่บ้านป่าข้าวหลาม
หมู่ที่ 7 ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ภูมิหลังและบริบทของหมู่บ้าน

1. ประวัติหมู่บ้าน
2. สภาพทางภูมิศาสตร์และลักษณะการตั้งถิ่นฐาน
3. การคมนาคม
4. การประกอบอาชีพ
5. อาชีพและรายได้ประชากร
6. วิถีชีวิตความเป็นอยู่และภูมิปัญญาท้องถิ่น
7. ความรู้เกี่ยวกับนิเวศวิทยา การดูแลรักษาป่าไม้
8. ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน
9. นโยบายภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
10. นโยบายและพฤติกรรมกรรมการนำเที่ยวของผู้ประกอบการท่องเที่ยว
11. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน
12. ข้อคิดเห็นอื่นๆ

หัวข้อการสนทนากลุ่มชาวบ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หมู่บ้านป่าข้าวหลาม
หมู่ที่ 7 ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

- ครั้งที่ 1 เรื่อง บริบทและความเป็นมาของหมู่บ้าน
- ครั้งที่ 2 เรื่อง การให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแก่ชาวบ้าน
- ครั้งที่ 3 เรื่อง การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน
- ครั้งที่ 4 เรื่อง การวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน
- ครั้งที่ 5 เรื่อง การหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยชุมชนมีส่วนร่วม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่หมู่บ้านป่าข้าวหลาม

รายชื่อผู้ร่วมสนทนากลุ่ม ครั้งที่ 1

นายมานะ	คอมูแฮ	อดีตผู้ใหญ่บ้าน
นายต่อเตาะ	ปู่ล่า	ผู้นำทางศาสนา
นายกระสาย	ตีลู่	ผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน
ชาวบ้านป่าข้าวหลาม		จำนวน 12 คน

รายชื่อผู้ร่วมสนทนากลุ่ม ครั้งที่ 2

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูสิทธิ์ ชูชาติ	ผู้ทรงคุณวุฒิทางการท่องเที่ยว
ชาวบ้านป่าข้าวหลาม	จำนวน 30 คน

รายชื่อผู้ร่วมสนทนากลุ่ม ครั้งที่ 3

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูสิทธิ์ ชูชาติ	ผู้ทรงคุณวุฒิทางการท่องเที่ยว
นายสุระชัย พลับพลาชัย	เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอแม่แตง
นางนันทยา สุริมล	เจ้าหน้าที่พัฒนาการอำเภอแม่แตง
ชาวบ้านป่าข้าวหลาม	จำนวน 18 คน

รายชื่อผู้ร่วมสนทนากลุ่ม ครั้งที่ 4

นายชำนาญ ลือบางใหญ่	เจ้าหน้าที่ป่าไม้อำเภอแม่แตง
นายเสถียร ใจคำ	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลกี้ดช้าง
ร.ต.ท อิศระพงษ์ โนโซติ	ครูใหญ่โรงเรียนตชด. บ้านป่าข้าวหลาม
ชาวบ้านป่าข้าวหลาม	จำนวน 10 คน

รายชื่อผู้ร่วมสนทนากลุ่ม ครั้งที่ 5

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูสิทธิ์ ชูชาติ	ผู้ทรงคุณวุฒิทางการท่องเที่ยว
นายสมชาย วิริยะกร	เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวเขต 10
นายภาคย์ ดวงจิตร	ไกด์นำเที่ยวอิสระ
นายจรัญ อินต๊ะ	ไกด์นำเที่ยวอิสระ
นายเจริญ สุรณีย์	ไกด์นำเที่ยวบริษัทลานนาทัวร์
นายชมิ ปู่ล่า	ไกด์นำเที่ยวบริษัทอุดมพรทัวร์
นายจรัญ สุรณีย์	ไกด์นำเที่ยวบริษัทอินทนนท์ทัวร์
ชาวบ้านป่าข้าวหลาม	จำนวน 15 คน

รายชื่อชาวบ้านป่าข้าวหลามผู้ให้ข้อมูล

1. นายกระสาย ตีลู่
2. นายมานะ คอมูแฮ
3. นางอุกแก๊ะ ตีลู่
4. นางหม้อคือ แชะกา
5. นางวิมล ตีลู่
6. นางกาบือ อุนุรักษ์พนากุล
7. นายโล๊ะ พะยะ
8. นายอุดม วิแฮ
9. นายคำ วิแฮ
10. นายจันทร์บูร ปู่อ้าย
11. นายหล้า ปู่อ้าย
12. นายจรัส แสงสุข
13. นายชิ ตานอ
14. นายแอะพอกา ตะโน
15. นายกาย ตะโน
16. นายต่อเตาะ ปู่ล่า
17. นายปู่ลอย อุนุรักษ์พนากุล
18. นายพะทาโย ปู่ตา
19. นายพาลี ต๊ะนุ

20. นางดอก	จ้อเซอ
21. นายสี	เตมู
22. นายไกรสร	พะยี่หรี
23. นายมุติ	พะโย
24. นายพะนุ่ยปือ	พะยี่หรี
25. นายคำ	คะโน
26. นายอำนาจ	พะยะ
27. นายเจียว	แซะกา
28. นายมู	เปอะพอ
29. นางโพ	คะแน
30. นายปุเซอ	แปะโพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ภาคผนวก ค

การกำหนดกลยุทธ์ทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านป่าช้าหลวง

<p>ปัจจัยภายใน</p> <p>ปัจจัยภายนอก</p>	<p>Weaknesses = W</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชนเผ่า 2. ชุมชนขาดความเข้มแข็งและขาดความกระตือรือร้นในการพัฒนา 3. ขาดสุขอนามัยที่ดี 4. การคมนาคมยากลำบาก 5. ขาดการบริหารข้อมูลการท่องเที่ยว 	<p>Strengths = S</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ความสมบูรณ์ของธรรมชาติ 2. ภูมิปัญญาชาวบ้านวิถีชีวิตดั้งเดิมของชนเผ่า 3. กิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ 4. ความมีมิตรไมตรีของชาวบ้าน 5. ประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านที่น่าสนใจ
<p>Opportunities = O</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ความสนใจของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น 2. การเพิ่มจำนวนของนักท่องเที่ยว 3. การขยายตัวทางการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ 4. นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาล 5. ความเป็นศูนย์กลางของแหล่งท่องเที่ยวแบบชนเผ่า 	<p>WO Strategies</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ขอรับการสนับสนุนทางด้านการงบประมาณจากภาครัฐ 2. เพิ่มโอกาสในการคัดสรรผู้ประกอบการที่ดี 3. พัฒนาความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4. พัฒนาเส้นทางคมนาคม 5. พัฒนาสุขอนามัยภายในหมู่บ้าน 	<p>SO Strategies</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จัดการส่งเสริมการท่องเที่ยวไปยังผู้ประกอบการทั่วไป 2. เผยแพร่ข้อมูลการท่องเที่ยวของหมู่บ้านให้กว้างขวางในระดับประเทศ 3. ทำกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกับหมู่บ้านอื่นๆ 4. ทำการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง 5. อนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาชาวบ้าน

Threats = T	WT Strategies	ST Strategies
<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้ประกอบการท่องเที่ยวมุ่งมั่นผลประโยชน์แต่ฝ่ายเดียว 2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดการประสานความร่วมมือ 3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว 4. ขาดงบประมาณสนับสนุน 5. การคมนาคมไม่สะดวกในบางฤดูกาล 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ร่วมกันฟื้นฟูอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรม สร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในชุมชน 2. ให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแก่คนในชุมชน 3. ปรับเปลี่ยนระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในหมู่บ้านและขอความร่วมมือจากผู้ประกอบการเรื่องผลตอบแทนของชุมชน 4. จัดให้มีห้องน้ำสะอาดไว้บริการอย่างเพียงพอและพัฒนาความสะอาดในชุมชน 5. จัดตั้งศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว จัดทำป้ายสื่อแสดงความหมายต่าง ๆ ประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. วางกฎเกณฑ์สำหรับการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน 2. เกิดความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบแต่ละด้าน 3. จัดช่วงเวลาของการพักผ่อนธรรมชาติในบางฤดูกาล 4. ฝึกอบรมไกด์ท้องถิ่น 5. จัดระบบการแบ่งผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวขึ้นใหม่